

(Eind)rapport Innovatief Project

Werken met het netwerk van cliënten

Door 'vzw Amber', 'vzw Sporen' en 'Tonuso – Centrum voor Jeugdhulp'

In samenwerking met Jongerenwelzijn – OSD Vlaams-Brabant en Brussel

jongerenwelzijn
JONG LEVEN RICHTING GEVEN

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Doelstelling.....	2
2.1. Gezamenlijke doelstelling.....	2
2.2. Amber	3
2.3. Sporen	3
2.4. Tonuso – Centrum voor Jeugdhulp	4
2.5. Consulenten.....	4
3. Werkwijze	5
3.1. Amber	5
3.2. Sporen	8
3.3. Tonuso – Centrum voor Jeugdhulp	9
3.4. Consulenten.....	11
4. Resultaten/Stand van zaken.....	11
4.1. Gemeenschappelijke resultaten.....	11
4.2. Amber	15
4.3. Sporen	17
4.4. Tonuso – Centrum voor Jeugdhulp	23
4.5. Consulenten.....	28
Bijlage 1: Sporen vzw.....	34
Bijlage 2: Tonuso – Centrum voor Jeugdhulp.....	36
Bijlage 3: Amber	48

1. Inleiding

Vzw Amber, vzw Sporen en 'Tonuso – Centrum voor Jeugdhulp' hebben vanuit het EMK-verhaal een innovatief project lopen dat kadert binnen het thema 'steunend netwerk van cliënten' waarin elke organisatie eigen accenten legt:

- **Amber** wil stilstaan bij: het gebruik van methodieken om het netwerk te betrekken, de rol van vrijwilligers en het inschakelen van niet – professioneel netwerk in crisissituaties.
- **Sporen** wil inzetten op 'Familienetwerkberaad' in het bijzonder in het kader het opmaken van het handelingsplan.
- **Tonuso – Centrum voor Jeugdhulp**, concreet de afdeling 'De Plan-aid', legt de focus op een steunend netwerk in grootstedelijke context met superdiversiteit en wil bekijken welke elementen medebepalend zijn voor het al dan niet succesvol kunnen realiseren van een steunend netwerk voor een bepaalde jongere en zijn gezin in een verblijfsgroep.

Tegelijkertijd met het ontstaan van bovenstaande projecten, werd ook vanuit de kant van **verwijzers Jongerenwelzijn** Vlaams-Brabant en Brussel de beslissing genomen om het **netwerk van cliënten meer centraal** te plaatsen. Dit vanuit de vaststelling dat het niet evident is om het netwerk van cliënten te zien, in kaart te brengen,... Binnen **oplossingsgericht werken** wordt het werken met een niet-professioneel netwerk rond een cliënt echter als een belangrijke hefboom gezien. Ook in het nieuwe decreet op de Integrale Jeugdhulp wordt vertrokken van de '**vermaatschappelijking van de zorg**' waarbij dit thema eveneens aansluit.

Omwille van het gemeenschappelijk thema zetten we graag een samenwerking over de organisaties heen op waarbij ervaringsuitwisseling en opbouw van expertise centraal staat.

2. Doelstelling

2.1. Gezamenlijke doelstelling

We willen allen investeren in dit thema omdat we het in de picture plaatsen van het netwerk van cliënten én het een plaats geven binnen de geboden hulpverlening, zien als een belangrijk aspect binnen het **professioneel handelen** als hulpverlener. We vertrekken hierbij van de vraag 'Hoe breng je het netwerk van cliënten in kaart?' en staan stil bij *good practices* en ervaringen die hulpverleners hieromtrent hebben kunnen opdoen.

Het project resulteert in een gemeenschappelijke publicatie/artikel waarin ervaringen worden neergeschreven.

2.2. Amber

Het thema van het innovatief project is **'ACTIVEREN VAN EEN NIET-PROFESSIEEL NETWERK IN BEGELEIDINGEN'**. Binnen ons begeleidingsaanbod vertrekken we steeds van de mogelijkheden en krachten van de jongeren of het gezin als uitgangspunt voor het zoeken naar oplossingen. Dit willen we verruimen door ook de mogelijkheden van het netwerk in kaart te brengen. Een ondersteunend netwerk maakt cliënten sterker omdat ze zich gesteund weten door hun eigen netwerk dat hen adviseert, steunt en stuurt. Deze ondersteuning kan op langere termijn verder blijven lopen, nadat de professionele hulpverlening afgelopen is. Dit maakt dat de cliënt meer onafhankelijk van de professionele hulpverlener kan functioneren, waardoor een duurzame verbetering van de situatie ook op lange termijn mogelijk wordt.

In de begeleidingen zoeken we naar manieren waarop jongeren en gezinnen hun eigen netwerk kunnen activeren bij het realiseren van hun doelen. Door gezinnen en jongeren samen met hun netwerk te laten werken aan hun doelen, vergroten ze hun eigen krachten en dit biedt meer perspectief naar de toekomst.

Doelstelling:

Het ontwikkelen van een organisatiecultuur waarin we meer 'context' begeleiding bieden aan onze jongeren en gezinnen.

- de **methodieken** om met een niet-professioneel netwerk te werken uitbreiden om zo meer handvatten te hebben om gezinnen en jongeren te ondersteunen en te stimuleren om hun netwerk te betrekken.
- kijken welke rol **vrijwilligers** kunnen spelen in het activeren van het niet-professioneel netwerk.
- zoeken naar mogelijkheden om het niet-professioneel netwerk in te schakelen in **crisissituaties**.

2.3. Sporen

In Sporen is in 2010 gekozen voor de implementatie van *Signs of Safety* (SofS). Sindsdien legden we al een heel parcours af. Door verschillende opleidingen en doorlopende intervisie door Eric Sulkers (kinderarts, verbonden aan het AMK in Middelburg, en eerder projectleider SofS in Zeeland), interne intervisies en trainingen, slagen we er stilaan in SofS in onze begeleidingen vorm te geven.

De keuze voor SofS is ondertussen op verschillende niveaus gemaakt. We denken dat het de juiste keuze is om te blijven investeren in deze benaderingswijze in de jeugdhulpverlening.

Binnen SofS is werken met het (eigen) netwerk een belangrijke en noodzakelijke stap is in het begeleiden van jongeren. Zo kunnen we effectiever de doelstellingen van de handelingsplanning bereiken en de veiligheid van de kinderen verhogen. Het betrekken en inzetten van het (eigen) netwerk verhoogt de participatie van de gebruikers.

In onze praktijk slagen we er nu reeds in dit regelmatig te realiseren. **Met dit innovatief project willen we het organiseren van familieberaden echt inbedden in onze werking. Voor ons is het**

belangrijk na te gaan hoe we dit kunnen organiseren en welke impact dit heeft op de personeelsinzet.

Doel is om in 10 begeleidingen binnen de vier weken effectief een familieberaad te organiseren.

We willen dit project zeker niet beperken tot de CANO-afdeling, waar deze uitdaging vandaag al ligt, maar we willen in verschillende afdelingen van Sporen familieberaden laten doorgaan.

Doelstelling : Effectiever bereiken van doelstellingen handelingsplanning, verhogen veiligheid kinderen, door vermaatschappelijking, participatie van gebruikers te verhogen.

Een eigen niet-professioneel netwerk neemt de verantwoordelijkheid voor de kinderen.

2.4. Tonuso – Centrum voor Jeugdhulp

In 'Tonuso – Centrum voor Jeugdhulp' zijn het systemische en het contextuele denkkader al van bij de start van de organisatie van groot belang. Dit zorgt ervoor dat een doorgedreven gezins- en contextbegeleiding steeds voorop staat. De laatste jaren zijn deze denkkaders verruimd via het toevoegen van de denkkaders uit het oplossingsgericht denken en geweldloos verzet met o.m. *Signs of Safety*, nieuwe autoriteit en waakzame zorg,...

Binnen al deze benaderingen is het netwerk een belangrijke partner om doelstellingen en een goede ontwikkeling van kinderen en jongeren te realiseren.

Het doel is om via een regelmatige samenkomst van een stuurgroep voor 7 jongeren **netwerkaarten te ontwikkelen, naar uitbreidingsmogelijkheden te zoeken en actieplannen op te stellen in functie van de realisatie hiervan**. Er wordt hierbij expliciet aandacht besteed aan de invloed van de **grootstedelijke context** van onze voorzieningen en de **leefwereld van onze jongeren**.

Doelstelling : Het ondersteunend niet- professioneel en/of professioneel netwerk voor 7 kinderen en jongeren, die een eerder lang verblijf in de organisatie nodig hebben, is vergroot. De mogelijkheden en moeilijkheden in een grootstedelijke context met een superdiversiteit, zijn geëxpliciteerd.

2.5. Consulenten

Deelnemen aan de intervisie vertrekt bij consulenten vooral vanuit de **nood aan tools, methodieken, vraagstelling,... die kunnen helpen om het netwerk van cliënten in kaart te brengen** en zo het vaak gehoorde 'ik heb geen netwerk' te overstijgen. Zoals hoger reeds gesteld past deze kijk binnen het oplossingsgericht werken en de vermaatschappelijking van de zorg die met het nieuwe decreet IJH nog meer aan belang wint.

3. Werkwijze

Elk innovatief project heeft omwille van de specificiteit van de thema's een specifieke manier van werken uitgetekend. De werkmethoden om de thema's te onderzoeken en ervaringen op te doen zijn verschillend. Straks meer hierover.

We kiezen er uitdrukkelijk voor met de 4 betrokken organisaties om een samenwerking op te zetten i.f.v. een gezamenlijk resultaat.

Hiertoe installeerden we bewust over de organisaties heen **twee instrumenten**, namelijk een **intervisie en een stuurgroep**. We geloven immers sterk dat we zeer veel kunnen leren door ervaringen en *good practices* uit te wisselen, door elkaars vraagstellingen te verbreden om zo te komen tot meer creativiteit en ruimere handelingsmogelijkheden.

1. *Intervisie tussen medewerkers van de vier partnerorganisaties*

Uitbouwen van steunende netwerken is als een premisse geïnstalleerd in de beleidsvisie van de jeugdhulp en in de betrokken organisaties. Het lijkt evident realiseerbaar, maar dat is het absoluut niet. We willen door deze ervaringsuitwisseling het geloof in wat wel haalbaar is, wat goed werkt, wat lukt,versterken: een '*yes-mindset*' als stimulans om hier mee door te gaan.

Aan deze bijeenkomsten nemen zowel begeleiders, stafmedewerkers, consultants als leidinggevendenden deel als symbool voor de doorgedreven keuzen die de organisaties maken. Er zijn 4 bijeenkomsten gepland gedurende het jaar.

2. *Stuurgroep met de vier partnerorganisaties*

Het opzet van elk innovatief project apart is wat ons bindt. We komen regelmatig samen met de leidinggevendenden om het project op te volgen, samen concreet vorm te geven, intervisies voor te bereiden,... zodat we ook voor elkaar een steunend netwerk kunnen zijn.

3. *Opstarten van een onderzoek*

Vanuit de stuurgroep zal worden nagegaan of er een lange termijn onderzoek en ondersteuning vanuit een hoge school of universiteit kan opgestart worden. Er worden verschillende mogelijke onderzoekspartners gecontacteerd, duidelijke kaders en samenwerkingsverbanden zijn een voorwaarde om meer effect op langere termijn te creëren.

3.1. Amber

We kozen ervoor om vanuit elk team (CB en CBAW) 1 begeleider vrij te stellen van 2 begeleidingen om het project uit te werken en in het team te activeren. De inhoudelijke coördinator en beleidsdirectie ondersteunden deze 2 afgevaardigden en volgden het project mee op. Dit gebeurde via een 2-wekelijks overleg met de interne werkgroep. Op regelmatige basis werd een terugkoppeling naar de hele organisatie voorzien.

3.1.1. Werkwijze mbt de uitbreiding van **methodieken** om met een niet-professioneel netwerk te werken.

3.1.1.1. Expertise vergroten

Bij de start van het project werd op basis van de noden van de organisatie en de teams gekozen om als **eerste stap** meer **expertise** te verzamelen ifv de doelstelling 'uitbreiden van de methodieken om met een niet-professioneel netwerk te werken om zo meer handvaten te hebben om gezinnen en jongeren te ondersteunen en te stimuleren om hun netwerk te betrekken'. Er werd een bundeling gemaakt van interne (= de know-how in de verschillende teams) en externe know-how (= de know-how in collega organisaties). Het betreft **uitwisseling** van hoe er met het netwerk gewerkt wordt, de know-how m.b.t. methodieken om met netwerken te werken, enz.

Van hieruit werd er:

1. **Vorming** (Informant van context naar netwerk 3d./Sonja Parker en Eric Sulkers 2d.) gevolgd door de 2 afgevaardigden voor het innovatief project om hun bagage uit te breiden. Er werd telkens gezocht op welke manier dit vertaling kan krijgen op organisatie niveau.
2. Contact opgenomen met 7 andere organisaties om **informatie** rond het werken met het netwerk **uit te wisselen**. Er vond overleg plaats met Lus vzw, VZW Elegast, Minor Ndako en De Shelter.
3. Een **inventarisatie** gemaakt van bruikbare **methodieken**.
4. Een **inventarisatie** gemaakt van de organisaties die werken met het netwerk zelf ondersteunen.
5. Namen de begeleiders van CB deel aan een **onderzoek** van Karel de Grote Hogeschool rond netwerkversterkend werken in de jeugdhulp. Dit onderzoek loopt van april tot december 2014 en heeft als doelstelling: **Zicht krijgen op de drempels en noden om met netwerkversterkend werken van start te gaan**. Een overzicht maken van de gehanteerde methoden van netwerkversterkend werken. Een eerste effectevaluatie naar de impact, de effecten en de veranderingen die worden gerealiseerd met de inzet van netwerkversterkende methoden bij gezinnen met jonge kinderen binnen de jeugdhulp.
6. Deelgenomen aan een **externe werkgroep Mantelzorg** waarin leden van verschillende CKG's en kind en gezin-diensten zetelen.

Vanuit de bundeling van know-how en de regelmatige bevraging van de teams werd duidelijk dat er naast expertise meer nood was aan houvast in het werken met netwerk. Deze houvast situeerde zich op 2 gebieden: De ontwikkeling van een duidelijke visie op organisatieniveau als onderbouwing van het werken met netwerk en de ontwikkeling van concrete richtlijnen/handvaten/procedures voor het werken met netwerk in de praktijk.

3.1.1.2. Proces van visieontwikkeling

De verdieping van de bestaande visie op contextgericht werken was cruciaal om het project verder vorm te geven. De noodzakelijke **tweede stap** bestond eruit om vanuit de opgebouwde expertise te starten met het proces van **visieontwikkeling**. We willen hierbij benadrukken dat het om een proces gaat wat **tijd en praktijkervaring** vraagt om vorm te krijgen. De uitwerking werd als volgt aangepakt:

1. Er werd literatuur verzameld om een degelijke onderbouwing te kunnen geven aan de zin en de noodzaak van netwerkversterkend te werken, aan valkuilen en aandachtspunten,

2. Er werd stil gestaan bij verschillende mogelijke visies en nagedacht over de implicaties hiervan voor onze cliënten en voor onze werking.
3. Er werd gekozen voor de visie die het best aansluit bij de werking van VZW Amber.
4. We stelden ons een strategische doelstelling die ons uitdaagt om de komende jaren de ontwikkeling in het werken met het netwerk verder te zetten.

3.1.1.3. Ondersteuning van begeleiders

Vanuit de onderbouwing van de visie en de bundeling van expertise werd als **derde stap** werk gemaakt van de effectieve **ondersteuning van begeleiders** in de dagdagelijkse begeleidingspraktijk om met cliënten te werken rond netwerk.

1. De 2 afgevaardigden van elk team **reflecteerden kritisch** in de teams met betrekking tot het werken met netwerk in de begeleidingen en spoorden begeleiders aan om te experimenteren met methodieken die helpend kunnen zijn om zich het werken met netwerk meer eigen te maken.
2. De 2 afgevaardigden werkten **netwerkondersteunend** in functie van vragen van de begeleiders over het betrekken van netwerk in de begeleidingen. Deze ondersteuning kon verschillende vormen aannemen: voorbereiden van gesprekken, werkbegeleiding ter ondersteuning van de begeleider, mee gaan op huisbezoek om rond het netwerk te werken,
3. Er werd met de **begeleiders nagedacht over hetgeen zij nodig hebben** om het werken met het netwerk verder vorm te geven.

3.1.2. Werkwijze mbt de rol die **vrijwilligers** kunnen spelen in het activeren van het niet-professioneel netwerk.

De exploratie van de doelstelling om vrijwilligers in te schakelen als niet-professioneel netwerk ging als volgt:

1. We gingen op zoek of het nodig was een **procedure/beleid uit te werken** rond het werken met vrijwilligers als netwerkleden. Hiervoor werd literatuur verzameld om de zinvolheid van werken met vrijwilligers te onderbouwen.
2. **Uitwisseling** met andere organisaties met **ervaring** rond het inschakelen van vrijwilligers als niet-professioneel netwerk.
3. Een medewerker volgde een **studiedag** rond het werken met vrijwilligers binnen je organisatie. Hier werden voornamelijk aandachtspunten van een **goed beleid** voorgesteld. Hier werd ook een eerste aanzet gegeven om een denkproces op gang te brengen rond beleid, visie en concrete invulling van het werken met vrijwilligers binnen je eigen organisatie.

3.1.3. Werkwijze mbt de mogelijkheden om het niet-professioneel netwerk in te schakelen in **crisissituaties**.

1. Tijdens de bundeling van expertise in het werken met netwerk hebben we zoveel mogelijk geprobeerd om de verkregen informatie ook ifv crisissituaties te **analyseren**. Zo zat er bijvoorbeeld in de vorming van Sonja Parker en Eric Sulkers ook een onderdeel 'crisis en werken met netwerk'. De bundeling van deze informatie bracht ons tot de keuze om dit onderdeel niet los te zien van de eerste doelstelling en deze verder aan elkaar te koppelen.

2. Doorheen de dagdagelijkse begeleidingspraktijk werd in situaties van crisis wel gekozen om de afgevaardigden van het project mee te laten nadenken over de verdere stappen binnen de crisis. Hierdoor werd reeds geprobeerd om **na te denken over het inschakelen van netwerk in crisissituaties**.

3.2. Sporen

Methodiek: organiseren van minimum 10 familieberaden

- Ouders/opvoedingsverantwoordelijken geven aan welke familieleden, vrienden, kennissen, burens, ... in hun netwerk mogen zitten:
 - o Wie mogen helpen met alles en alles weten (*need to know*, ≠ *nice to know*)
 - o Wie mogen een deel weten en mogen met een deel helpen
 - o Wie mogen niet in het netwerk
 - Volgens “Safety circles” (Sonja Parker)
- Minstens **8 volwassenen, niet professionelen** (geen hulpverleners, huisartsen, leraars, ...)
- Slechts aangevuld met enkele professionelen: **eigen niet-professioneel netwerk moet de overhand** hebben.
- **Vorbereidingstijd:** 30u face to face: dit zijn “individuele” gesprekken met de verschillende betrokkenen voorafgaand aan het eigenlijke familieberaad, om voldoende afstemming te hebben rond het kader en de gehanteerde taal, zodat het Familieberaad zelf tot een handelingsplan kan komen (afspraken, controle, opvolging worden ingebouwd), volgens 3 kolommen *Signs of Safety* (Wat gaat er goed? Wat zijn de zorgen? Wat moet er gebeuren?); de drie kolommen worden met alle betrokkenen overlopen, en ieders perspectief wordt toegevoegd.
- **1, 2 of 3 familieberaden, waar de deelnemers een plan maken dat de leefsituatie van de kinderen verbetert, waar nodig hun veiligheid garandeert;** het netwerk tekent verantwoordelijk voor het plan (uitwerking, opvolging, controle, bijsturing); met naam en toenaam vermeld in het plan dat aan de Jeugdrechter of gemandateerde voorziening wordt overgemaakt.
- De netwerkfiguren worden, zo nodig, gescreend door de SDJ
- Het **verslag** wordt aan alle deelnemers bezorgd, er is transparantie (dus geen, verborgen agenda’s)
- De **zorgen en de doelstellingen** i.v.m. de veiligheid van de kinderen worden “concreet” geformuleerd: wat zijn de concrete risico’s, gevaren, en hoe worden deze concreet afgedekt door de gemaakte afspraken.
- A Service Plan is not a Safety Plan!
- Deelnemers zitten op het familieberaad **in het belang van alle kinderen** van het gezin.

Middelen:

- In totaal voorzien we **60u per familie**, op 4 weken tijd (30u F2F voorbereiding, 8u F2F voor de familieberaden, 22u voor overleg (met netwerk, andere hulpverleners, verwijzers, en andere voorbereidingen))

- **10 familieberaden**
- **Waarderend interview** van de contextbegeleider(s) in elk familieberaad: Waar ben je trots op? Wat werkte er goed? Hoe heb je dit aangepakt? Wat lukte, wat niet?
- **Analyse** van de geanonimiseerde **handelingsplannen** en de ingevulde checklisten (hoeveel contextfiguren waren er betrokken op de begeleiding? Hoeveel contextfiguren waren op de hoogte van de belangrijkste zorgen en doelstellingen in de begeleidingen? Hoeveel contextfiguren namen afspraken uit de handelingsplanning op zich? Hoe verliep de begeleiding verder na het familieberaad?,...)
- **Opvolging** door stafmedewerker
- **Intervisie** met collega-organisaties en verwijzers (cfr. infra)
- Goede praktijken worden ook gedeeld via de website www.opgroeieninveiligheid.be, zowel op het publieke gedeelte, als in het besloten forum.

3.3. Tonuso – Centrum voor Jeugdhulp

Keuze van de doelgroep:

In één van onze verblijfsgroepen kregen we te maken met verschillende kinderen en jongeren waar een **lang verblijf** zich opdrong en waar er zich **weinig 'spontane' context** bij voordeed. Daarom wilden we op zoek gaan naar andere dan de gebruikelijke wegen om toch een breder netwerk op te zetten rond deze jongeren.

We stelden vast dat er tussen een aantal kinderen en hun ouders:

- vaak weinig tot geen contact was
- de bereidheid netwerk en context te zoeken vaak ontbrak
- de door het gezin voorgestelde context vaak erg onveilig bleek
- kinderen/jongeren zelf niet (meer) wilden ingaan op meer contacten met hun ouder(s)

Deze gezinnen zijn

- zijn **zeer geïsoleerde gezinnen** in een context van **grootstedelijke super-diversiteit** (vele talen, achtergronden, achtergestelde wijken...)
- hebben een **zwakke maatschappelijke positie** (traumatische migratieachtergrond, illegaliteit, ouders zonder wortels hier..)

Daarom besloten we ons gebruikelijk uitgangspunt namelijk netwerk zoeken rond de ouders, te verleggen.

Nieuw uitgangspunt: **vanuit de jongere zelf een netwerk uitbouwen**. We gingen er van uit dat de jongere zelf ook een goed aanvoelen kan hebben van wat goed voor hem is en waar hij extra ontwikkelingskansen kan opdoen.

Werkwijze:

1ste stap: het hele team meenemen in het netwerk-verhaal:

een stuk team-tijd werd gereserveerd om

- het opzet van het project duidelijk te maken ,
- het werk van de stuurgroep rond het maken van een netwerkkaart voor te leggen,
- de aanpassing die de stagiaire maakte om dit met kleine kinderen te doen werd uitgelegd(opnieuw),

- de betrokken jongeren werden uitgekozen ifv de weerstand en moeilijkheden die we bij hen of bij hun ouders al hadden ondervonden om een netwerk op te zetten: diegenen met het minste netwerk werden gekozen.

2de stap: elke IB van de gekozen jongere maakt samen met zijn gast een netwerkkaart met de jongere als centrum

Bij sommige kinderen/jongeren was er al een kaart gemaakt samen met het gezin, bij anderen nog niet. De 7 netwerkkaarten zijn geactualiseerd, met de jongere als uitgangspunt.

Als leidraad gebruikten we een vertaalde versie van de Family Safety Circles.

-eerst werden de jongeren warm gemaakt en gemotiveerd om een nieuwe kaart te maken.

-dan werd er met cirkels gewerkt waarbij alle domeinen van hun leven bekeken werden i.f.v. de contacten die ze er hadden (gezin, familie, school, vrienden, kennissen, vrije tijd, hulpverleners, buurt..)

Er is een vragenlijst opgemaakt die kan helpen bij het exploreren van hun netwerk en bij het zoeken naar de juiste plaats in de cirkels. (zie bijlage)

3de stap : casusbespreking op een stuurgroep (gelijklopend met stap 4)

De stuurgroep bestaat uit een vaste groep: twee begeleiders (uit elk team 1), de coach, de coördinator, de beleidsmedewerker en de directeur. Deze groep werd telkens aangevuld met twee begeleiders die hun casus inbrachten.

We doen dit volgens een vast stramien (zie bijlage). Hiernaast wordt er van de betrokken begeleiders verwacht dat ze een volledige netwerkkaart hadden gemaakt samen met hun jongere en goed hadden bevraagd wat hun wensen zijn. En dat ook het team bevraagd is rond alle mogelijke netwerk-pistes.

Komen tot concrete acties om het netwerk te verbreden is steeds de doelstelling van een casusbespreking met de interne stuurgroep.

We vertrekken dus bij wat de jongere zelf aanbrengt en wil. Maar we kunnen vanuit de begeleiding ook contexten aanbrengen die we nuttig en nodig vinden op dit moment bv iemand die kan helpen grenzen trekken, een warme weekendopvang, een sportomgeving, een jeugdbeweging,... of bv andere hulpverleners die een steunende therapie aanbieden. Breed en out-of-the-box-denken was de boodschap.

Welke acties kunnen we voorstellen om het uit te breiden? Waar kunnen we gaan zoeken?

Welk zijn de overwegingen om bepaalde figuren voor te stellen?

Hoe is onze inschatting mbt de veiligheid? Hoe zouden we dat te weten kunnen komen?

Welke overwegingen/motivaties zijn er om op bepaalde sporen niet in te gaan?

Hoe leg je uit aan de jongere waarom je extra op bepaalde gebieden wil inzetten?

Met wie kan je contact opnemen en hoe?

....

Enkele weken/maanden later zijn alle begeleiders terug op een bijeenkomst van de stuurgroep uitgenodigd om te zien wat werkte en wat niet en hoe we zaken konden bijsturen.

4de stap : waarderend interview bij de begeleiders

In veel van deze situaties waren al heel wat mogelijkheden tot netwerk-uitbreiding geëxploreerd en geprobeerd. We wilden dat dit werk op één of andere manier zichtbaar en erkend werd. (zo waren al contacten geweest met VZW PAS, nu LUS, met VZW Bethanië en hun project Parenting.). Daarom besloten we met alle betrokken begeleiders een waarderend interview te voeren over wat ze in deze casus al allemaal hadden gedaan. Maar ook over hoe het was om met de netwerkcirkels te werken, wat ze als mogelijkheden en als belemmeringen hadden ervaren. Deze interviews werden afgenomen door dezelfde begeleider die hiervoor tijd kreeg vrijgesteld en ook deel uit maakt van de stuurgroep.

5de stap : vaststellingen en conclusies

De systematische verslaggeving laat ons toe om besprekingen te analyseren, om thema's te clusteren vanuit de praktijkervaringen.

3.4. Consulenten

Deelname aan de intervisies door elk team van consulenten (SDJ's en OCJ's) van onze regio wordt gezien als een **eerste stap** om sterker de focus te leggen op het werken met het netwerk van cliënten.

Na de intervisies wordt een **terugkoppeling naar de teams** voorzien zodat ook collega's op de hoogte worden gebracht van wat aan bod kwam op de intervisies en zij ook worden warm gemaakt om het netwerk van cliënten een plaats te geven van bij de start van een begeleiding.

Daarnaast wordt een **interne werkgroep** opgericht met daarin de 4 consulenten die de intervisie volgden, het MDO en brug- en signaalfunctie om een **stappenplan** uit te werken hoe we op regio-niveau de *good practices* uit de intervisies structureel kunnen inbedden in onze begeleidingen en zo het werken met het netwerk meer in de picture kunnen plaatsen.

4. Resultaten en conclusies

4.1. Gemeenschappelijke resultaten en conclusies

4.1.1. Resultaten uit de intervisies

Er vonden **vier intervisies** plaats met een stijgend aantal deelnemers uit de vier partnerorganisaties (van 10 tot 16 deelnemers). De intervisies zorgden voor een uitwisseling in ervaringen tussen de partnerorganisaties. Concreet werd er een opsomming van *good practices* gemaakt wat betreft:

Intervisie 1 : 20 maart van 13u30-16u00 (10 leden)

- Het engageren van cliënten om hun netwerk te betrekken (bij de opstart van en doorheen de begeleiding).
- Het engageren van het netwerk om rond doelen van de cliënt te werken (bij de opstart van en doorheen de begeleiding).

Intervisie 2 : 5 juni 2014 van 13u30 tot 16u00 (10 leden)

- Hoe begin je eraan aan netwerk op te bouwen wanneer de ouders aangeven : 'we hebben niemand'
- Hoe maken we de inschatting dat een netwerk(persoon) veilig is?

Intervisie 3 : 1 oktober 2014 van 14u00 tot 16u30 (13 leden)

- Concrete voorstelling van een 1ste gebruikte methodiek om een netwerk in kaart te brengen en eventueel het netwerk te betrekken in 2 casussen

Intervisie 4 : 27 november van 13u30 tot 16u00 (16 leden)

- Hoe uitbouwen van een netwerk bij gezinnen met een migratie achtergrond , op basis van intervisie met OTA
- Hoe uitbreiden van een netwerk op basis van een intervisie met LUS vzw

In de intervisies werden **verschillende methodieken** verkend om **netwerken in kaart te brengen** en te **mobiliseren**, telkens toegepast op concrete casussen.

Voorbeelden van methodieken die aanbod kwamen zijn

- Voetbalveld - methode
- Family Safety Circles
- Tree of life
- Genogram
- Tijdslijn
-

Uit deze intervisiebesprekingen en ervaringen komen de onderstaande **vragen** zeer sterk naar boven:

- Hoe engageer ik als hulpverlener de ouders en jongeren om hun netwerk te betrekken?
- hoe engageer ik het netwerk zelf?
- en hoe houd ik het netwerk geëngageerd?

op de doelen van de begeleiding.

Dit is een logische en belangrijke doelstelling voor een verdere fase in deze ontwikkelingen in de organisaties.

4.1.2. Resultaten uit de stuurgroep

De stuurgroep bestaat uit de directies van de partnerorganisaties en de signaal- en brugfunctie van de verwijzers.

Deze groep

- volgt de ontwikkelingen van het project in de organisaties op;
- zoekt naar de verbindingen en overstijgende thema's in de projecten;
- bereidt de intervisies voor op basis van actuele ervaringen in de organisaties;
- zoekt naar wetenschappelijke ondersteuning;

- volgt de rapportering en officiële afspraken op;
- bereidt de (vraag naar) verlenging van het project voor.

De stuurgroep kwam in totaal 9 keer samen, met een gemiddelde overlegtijd van 2 uur, op:

07 okt 2013	17 dec 2013	10 feb 2014	01 april 2014
22 april 2014	16 sept 2014	21 nov 2014	09 dec 2014

Op 23 okt 2014 kwam de stuurgroep samen voor overleg met het Agentschap Jongerenwelzijn - Kim Craeynest. Op 17 december volgde een 2de overleg met het Agentschap waar de vraag naar verlenging van het project werd voorgelegd.

4.1.3. Resultaten m.b.t. het opstarten van een onderzoek

Onze zoektocht naar partners ifv wetenschappelijke ondersteuning is **geëxploreerd** maar leverde geen concrete resultaten op. We hebben hiertoe de nodige contacten gelegd met hogescholen.

We herformuleren deze doelstelling in kader van een verlenging van onze projecten als volgt:

'We streven naar de uitbouw van een gemeenschappelijke training in samenwerking met een hogeschool op basis van de gezamenlijke doelstelling van ons project om zo de deskundigheid bij onze eigen medewerkers en de competenties van afgestudeerden van de SAW opleiding mbt het inzetten en mobiliseren van netwerken bij cliënten, te verhogen'.

4.1.4. Planning van de gemeenschappelijke publicatie, gekoppeld aan het infomoment voor externen

Op basis van de rapportering van het werkjaar 2014, plannen we een gemeenschappelijk publicatie tegen ten laatste 30 juni 2015. Dit product zal op een studievoormiddag bekend gemaakt worden.

Noot: na overleg op 17/12 bij het Agentschap Jongerenwelzijn waar de vraag naar verlenging van het project werd gesteld en ingewilligd, wordt voorgesteld om de gemeenschappelijke publicatie/studievoormiddag te plannen tegen de nieuwe einddatum van het project, zijnde december 2015.

4.1.5. Algemene conclusie en voorlopige aanbevelingen uit de samenwerking met partnerorganisaties (stuurgroep en intervisies)

4.1.5.1. Algemene conclusie

Hoewel al onze partnerorganisaties van dit project in onze visie hebben staan dat we werken met de context, dat we netwerken wensen in te zetten voor gezinnen, dat we bouwen aan netwerken, ... stellen we samen vast dat dit **geen evidentie** is.

We zien en ervaren dat een organisatie heel wat te doen heeft :

- Visie ontwikkelen en bereid zijn om deze consequent te implementeren
- Begeleiders houvasten geven

- Training en supervisie organiseren

Kortom, dit gaat om **cultuurveranderingen**. Dit gebeurt niet van vandaag op morgen, houdt een bewuste keuze in en dit proces vraagt gerichte inzet van middelen (**tijd, geld, energie,..**).

We merken dat inhoudelijke gemeenschappelijke conclusies in deze fase niet evident te formuleren zijn. **Elke organisatie heeft een eigen tijdspad gelopen in kader van dit project**. Aan de grond hiervan liggen onder meer: andere interne processen, een andere focus in het project en dus andere ervaringen en behoeften als gevolg. Dit betekent ook voor ieder opnieuw een ander 'vervolg' in de concretisering van de trajecten.

Uit onze ervaringen komt immers wel een sterke gemeenschappelijke vraagstelling naar voor :

- hoe engageer ik als hulpverlener ouders en jongeren om hun netwerk te betrekken?
- hoe engageer ik het netwerk?
- en hoe houd ik het netwerk geëngageerd?

Dit is een logische en belangrijke doelstelling voor een verdere fase in deze ontwikkelingen in de organisaties.

We hebben de ambitie om samen via de verlenging van onze projecten, wel een aantal inhoudelijke gemeenschappelijke antwoorden te formuleren op onze gezamenlijke vraagstellingen.

4.1.5.2. Voorlopige aanbevelingen

Werken met het netwerk van cliënten is, zoals u kan lezen in onze algemene conclusie, geen evidentie. Het vergt heel wat **inspanningen van een organisatie** om dit werkelijk te realiseren. Deze inspanningen situeren zich niet enkel **op het vlak van het concrete hulpverleningsaanbod** maar zeker ook **op organisatieniveau** aangezien hulpverleners een duidelijk kader en ondersteuning nodig hebben.

In de loop van het voorbije jaar hebben we al enkele **werkzame factoren** ervaren die we hier als aanbeveling willen formuleren. In het komende werkjaar gaan we expliciet inzetten op het detecteren van de werkzame factoren, die belangrijk zullen zijn bij overdraagbaarheid van het project naar andere organisaties.

Werkzame factoren in de hulpverlening

- Begeleiders hebben , naast een duidelijke **visie** van de organisatie, ook nood aan **ondersteuning** om deze visie te kunnen neerzetten. Deze ondersteuning impliceert: opleiding, instrumenten die het werken met het netwerk mogelijk maken, coaching in de dagdagelijkse praktijk.

Werkzame factoren in en rond de organisatie

- Het inzetten op het werken met het netwerk van cliënten houdt in dat de organisatie een bewuste keuze maakt en een **eigen visie ontwikkelt** waarin de **eigenheid van de organisatie** tot uiting komt. De visie mag niet beperkt blijven tot een algemene visie op het werken met

netwerken van cliënten, maar maakt duidelijk op welke wijze de organisatie dit in de eigen organisatie vorm zal geven.

- Het ontwikkelen van een visie vergt een **proces** waarbij de gedragenheid ervan door **alle geledingen van de organisatie** noodzakelijk is. De betrokkenheid van begeleiders, coördinatoren, directie en raad van bestuur zorgt ervoor men kan komen tot een gedragen visie van de organisatie.
 - Niet enkel het ontwikkelen van een visie, maar ook het implementeren van de visie is een proces dat een gerichte inzet van middelen vraagt, zoals het vrijmaken van tijd en financiële middelen in de organisatie.

4.2. Amber

Overstijgend aan de onderstaande resultaten kunnen we stellen dat de werkwijze en acties binnen het project een **organisatiecultuur** gecreëerd hebben die zorgde voor een **mentaliteitswijziging** binnen de teams. Doorheen de processen die tot onderstaande resultaten leidden werd ook steeds gedacht aan de betrokkenheid van de begeleiders. De mentaliteitswijziging werd maar mogelijk door alle werknemers op hun tempo mee te nemen in de stappen binnen het project.

4.2.1. Resultaten en conclusies m.b.t. de uitbreiding van methodieken om met een niet-professioneel netwerk te werken.

4.2.1.1. *Expertise vergroten*

Bundeling van interne (= de know how in de verschillende teams) en externe know-how (= de know how in collega organisaties).

1. Realisatie van een gebruiksvriendelijke **digitale bundeling van methodieken** die horen bij de verschillende stappen van het werken met netwerk (zie stroomdiagram in bijlage 3). Concreet gaat het om de volgende stappen: *mandaat verwerven (5), netwerk inventariseren (6), analyseren (5) en het beheer in kaart te brengen (3)*. We maakten uniforme digitale fiches waarin de methodiek wordt uitgelegd en de blanco formulieren staan zodat begeleiders deze dadelijk kunnen gebruiken (zie bijlage stroomdiagram).
2. Realisatie van een gebruiksvriendelijke **digitale bundeling van organisaties** die het werken met netwerk kunnen ondersteunen. Hier maakten we ook fiches van die de begeleiders gemakkelijk kunnen raadplegen.
3. We verwachten in de loop van januari de **resultaten van het onderzoek** van Karel de Grote Hogeschool rond netwerkversterkend werken in de jeugdhulp. Deze resultaten zullen mee richting geven aan de verdere ontwikkeling van ons strategisch doel.
4. De vorming van Informant en van Lus vzw gaven ons beide zicht op **modellen** om van een **statische context naar een dynamisch en doelgericht netwerk** te gaan. Deze opleidingen hebben ons inhoudelijk ondersteund bij het opmaken van onze visieteksten en het verzamelen van methodieken.

4.2.1.2. *Proces van visieontwikkeling*

We willen benadrukken dat het tot **stand komen van een visie en strategische doelstellingen een proces** in ontwikkeling is. Ook de implementatie van deze visie vraagt tijd, ondersteuning van begeleiders en het geven van kaders aan personeel. Slechts na enige tijd kan er gesproken

worden van een cultuurverandering. Binnen Amber is deze **cultuurverandering** stilaan duidelijk merkbaar.

1. Er werd gekozen om een **visie rond het werken met netwerk uit te werken**. Deze visie werd opgenomen in de algemene visie van de organisatie. Ze impliceert dat het werken met netwerk een verdieping is van het contextgericht werken, wat al een belangrijke pijler binnen de werking van Amber was.
2. De module CBI werd vanuit de verdieping van het contextgericht werken ontwikkeld. Deze module werd goedgekeurd en wordt sinds januari 2015 aangeboden achter de toegangspoort.

In bijlage 3 geven we de voorlopige stand van zaken van waar we staan in ons proces van visieontwikkeling.

4.2.1.3. *Ondersteuning van begeleiders*

1. We organiseerden meerdere **teamoverschrijdende vormingsmomenten** waarop een aantal methodieken om mandaat te verwerven en het netwerk te inventariseren toegelicht en besproken werden.
2. Er werden reeds een aantal trajecten opgestart waarbij **begeleiders** door de afgevaardigden **ondersteund** werden om in hun gezinnen met het netwerk te werken. Er werd ook 1 traject rond het werken met netwerk parallel naast de begeleiding met de vaste begeleider opgestart.
3. Op vraag van begeleiders naar meer **houvast** om in gezinnen rond het netwerk te werken, werd een **stroomdiagram** ontwikkeld. De reeds verzamelde methodieken (zie expertise) werden per fase aan dit stroomdiagram toegevoegd. Samen met de omschrijving van de visie rond het werken met netwerk vormen deze instrumenten de leidraad voor begeleiders om in hun gezinnen aan de slag te kunnen gaan.

Algemene conclusie

De **tijd** nemen om aan de hand van voldoende input en onderbouwing een **beleid uit te werken** loont de moeite. Het ontwikkelen maar ook implementeren van een visie zorgt ervoor dat de **organisatie ontwikkelt** en dat er een effectieve **cultuurverandering** kan plaatsvinden.

4.2.2. **Resultaten en conclusies mbt de rol die vrijwilligers kunnen spelen in het activeren van het niet-professioneel netwerk.**

1. Aan de hand van de vorming en overleg met andere diensten kregen we zicht op de **aandachtspunten** van een goed **beleid** rond het werken met vrijwilligers. Op basis van deze informatie en de manier waarop we momenteel met vrijwilligers werken, volstaat het bestaande beleid binnen de organisatie.
2. We willen wel **verder uitzoeken** of het inschakelen van vrijwilligers ifv het niet-professioneel netwerk **kan ingepast worden** in onze ruimere visie met betrekking tot het werken met het netwerk (bv bij versterken/uitbreiden van het netwerk). Wanneer we hier verdere stappen in zouden zetten, lijkt het ons zinvol om opnieuw te bekijken of beleid alsnog moet aangepast worden.

4.2.3. Resultaten en conclusies mbt de mogelijkheden om het niet-professioneel netwerk in te schakelen in crisisituaties.

Vanuit de bundeling van expertise en literatuur rond het werken met netwerk kregen we ook informatie mbt de mogelijkheden om het niet-professioneel netwerk in te schakelen. Binnen de vorming van Lus vzw werd sterk benadrukt dat ‘zorg de cadeau is van verbinding tussen mensen’. Dit betekent dat het **mee opnemen van zorg, ook in crisisituaties, maar mogelijk is als mensen zich echt betrokken voelen op elkaar**. Daarom is het op momenten van crisis noodzakelijk dat de exploratie van het netwerk al gebeurd is. Anderzijds botsen we in de praktijk op de realiteit dat exploratie vaak nog niet heeft kunnen plaatsvinden op het moment van crisis en bovendien vraagt een crisisituatie om snelle actie. Hoe we hier in de toekomst kunnen mee omgaan moet verder uitgewerkt worden in onze visie.

4.3. Sporen

Stand van zaken afgeronde en lopende Familieberaden

Er zijn binnen het innovatief project **14 familieberaden** opgestart; daarnaast zijn er in de afdelingen ook nog andere familieberaden doorgegaan (deze werden echter niet systematisch geregistreerd).

Voor het innovatief project stelden we een contextbegeleider voor 30% jobtime vrij, als “**pionier familieberaden**”: hij was de engagerende kracht in elk familieberaad binnen het project, kreeg hierbij ondersteuning van de stafmedewerkers vorming en coaching, en werkte samen met de contextbegeleider van het betreffende gezin, die zelf de rode draad in de contextbegeleiding bleef vasthouden (ook na het familieberaad zelf). De directeur coördineerde het project, en nam ook deel aan de overkoepelende stuurgroep en twee intervisies.

Het gaat hier om 6 begeleidingen in Cano De Pas, 3 in MFC Het Traject, 1 in MFC Het Zij-huis, 2 in DTL/CAH, 1 in Studio 3, 1 in MFC De Zwier. (cfr schema in bijlage), zowel rond jongeren die thuis als die in de residentie verbleven.

In 1 begeleiding in Cano De Pas werd het familieberaad door het gezin zelf definitief afgezegd; in 1 begeleiding in MFC De Zwier zit men nog in de voorbereidingsfase.

De **face to face – tijd**, samen met gezinnen en families, voorafgaand aan het familieberaad bedroeg gemiddeld 17u (tussen de 5u en de 37.5u)(cfr schema in bijlage): dit is erg uiteenlopend; in het voorbereiden van familieberaden hebben we al minstens 3 scenario’s gevolgd, die het grote verschil in voorbereidingstijd voor een deel kunnen verklaren:

- Het gezin (de ouders) engageren zelf hun familieleden (brengen hen op de hoogte, stellen de vraag, doen de uitnodiging).
- Soms zien we families in groepjes (verschillende familieleden op dezelfde plek).
- Soms doen de contextbegeleiders zelf de ronde van de familie (na met ouders te hebben afgesproken hoe dit verloopt).
- Daarnaast zijn er (binnen het project) familieberaden opgestart, zowel in al lopende begeleidingen, als in opstartende begeleidingen.

Gemiddeld waren er **per familie** (binnen het project) 5.6 volwassenen (+18 jarigen niet-hulpverleners) aanwezig op een (van de) familiebera(a)den (hetzij het eerste, hetzij het tweede, hetzij het derde): in twee begeleidingen konden we 8 volwassenen niet-professionelen engageren, in twee begeleidingen 7, in 3 begeleidingen 6, 1 keer 5 volwassenen, 2 keer 4 en 2 keer 3 (telkens niet-professionelen, + 18 jaar).

In de familieberaden hanteren we het drie-kolommenmodel (gebaseerd op werk van Andrew Turnell): dit instrument (dat ook het sjabloon is voor de verslaggeving) helpt om vanuit een gedeeld en transparant kader (“Waarover gaat het hier?” in een concrete, verstaanbare taal) tot een gedeelde en gezamenlijke assessment, en een gedeeld en gezamenlijk handelingsplan/veiligheidsplan te komen.

We zijn ook nagegaan **door hoeveel personen “de zorgen”, “de sterktes en bestaande veiligheid”, en “de doelstellingen en acties” werden gedeeld**; soms worden er hier (zie schema in bijlage) meer personen geteld dan de aanwezigen op het familieberaad zelf: af en toe komt het voor dat “zorgen, krachten, doelstellingen en acties”, via de voorbereidende gesprekken gedeeld (of toegevoegd) zijn door familieleden, die om één of andere reden niet wensen/kunnen aanwezig zijn op het familieberaad zelf, maar zich wel willen engageren in de begeleiding.

Een **voorlopige conclusie** kan zijn dat het werken met familieberaden wel helpt om **meer familieleden en contextfiguren in de begeleiding te engageren** (gezamenlijke assessment, planning van doelstellingen en acties, gezamenlijke evaluatie), alleszins meer dan jongere en moeder, jongere en vader, jongere en vader en moeder, wat voorheen eerder het gangbare in begeleidingen was.

In 7 families werden **6 of meer volwassen familieleden geëngageerd** om mee rond de tafel te zitten:

- om een **gezamenlijke assessment** verder uit te werken: “wat zijn de verschillende perspectieven van verwijzers, ouders, kinderen, familieleden op de zorgen in het gezin, de sterktes en bestaande veiligheid in het gezin, wat er dient te gebeuren in het gezin”; dit betekent dat kind, jongere(n), ouders niet meer alleen staan, maar dat er een ondersteunend netwerk is voor het gezin om mee de begeleidingsdoelstellingen te dragen.
- Om mee de **afspraken te maken** (wie doet wat wanneer) ten einde de **begeleidingsdoelstellingen** (het individuele handelingsplan of het veiligheidsplan) te realiseren; de familie bouwt mee aan en staat mee garant voor het handelingsplan.

Dit in een **gedeeld kader** (open agenda, transparante verslaggeving voor alle deelnemers) en in een concrete, verstaanbare taal, vanuit de **werkingsprincipes en methodieken** van Signs of Safety (Andrew Turnell), Partnering for Safety (Sonja Parker, Eric Sulkers) en de Resolutions Approach (Susie Essex).

- In eerste instantie wordt een **assessment (3 kolommen)** gemaakt samen met de ouders (daarin worden perspectieven van verwijzers, gemandateerde voorziening, Jeugdrechter ook meegenomen)
- **Kind(eren), jongere(n) wordt/worden geïnformeerd** over de assessment met de ouders, en voegt/voegen dan zijn/haar/hun eigen perspectief (perspectieven) toe.

- **Deze info** (“Waarover gaat het?”) **wordt** (met toestemming) **gedeeld** met personen uit familienetwerk, die door de ouders worden aangeduid (met behulp van Family Safety Circles).
- Familieleden worden **geëngageerd om mee te werken aan een familieberaad**, om deze assessment verder af te werken, om het Handelingsplan te maken.

Waarderende interviews

In 7 familieberaden werd een **waarderend interview** afgenomen van de contextbegeleider.

Elk interview duurde tussen de 30 en 45 minuten, en er werd gefocust op de 4 volgende vragen:

- Hoe is het gelukt ouders mee te krijgen om hun context te betrekken? (Hoe ben je begonnen? Hoe heb je het aangepakt?)
- Hoe is het gelukt deze contextfiguren te engageren? (Wat lukte/ wat niet?)
- Welke tips kan je aan collega's meegeven?
- Waar ben je zelf fier op? Wat is je meest succesvolle moment?

Hieronder volgt een synthese van hun antwoorden, gebundeld per vraag:

Hoe is het gelukt ouders mee te krijgen om hun context te betrekken? (Hoe ben je begonnen? Hoe heb je het aangepakt?)

Alle medewerkers die geïnterviewd werden, geven aan dat het erg belangrijk is van het gesprek met **open vizier** tegemoet te gaan.

Het is noodzakelijk van eerst jezelf, dan het project en de methodiek uitgebreid voor te stellen zodat de ouders en het kerngezin vanaf de start weten wat van hen verwacht wordt en hoe ze kunnen bijdragen tot het slagen van de begeleiding. Het voorkomt tijdsverlies achteraf en zorgt ervoor dat mensen doorheen het traject minder snel voor verrassingen komen te staan. Heel goed is ook van bij het begin aan te geven dat **(de veiligheid van) het kind centraal** staat. Mensen zijn blijkbaar bereid oude vetes even te vergeten in functie van (de veiligheid van) het kind.

Hoewel het in het begin van de procedure enige tijd kost, loont het absoluut de moeite leden van het kerngezin eerst **hun verhaal te laten doen**. Het schetst de ruimere context, legt (onderlinge) gevoeligheden en karaktertrekken van mensen bloot. Verder geeft het de begeleider de kans om in te schatten en aan te geven waar de context in de toekomst zou kunnen bijspringen en ineens ook te horen **welke contextfiguren belangrijk blijken voor de gezinsleden**. Bovendien schept een aftastend gesprek kansen om **vertrouwen te winnen**.

Erg belangrijk is het van **veel vragen te stellen en te blijven stellen**, van het begin tot het einde. Het dwingt mensen tot reflectie en het zoeken naar oplossingen en geeft de begeleider middelen om verder mee te werken. Het spreekt voor zich dat hoe meer ervaring de begeleider heeft met

familieberaden, hoe natuurlijker hij overkomt en hoe meer hij kan putten uit geslaagde voorbeelden en uit goede redenen om toch aan het beraad te beginnen.

Het is belangrijk van het ritme van betrokkenen te respecteren, dat zal geduld, volharding en flexibiliteit vragen. Anderzijds is het ook noodzakelijk snel op de bal te spelen, gewoon te doén, heel concrete actie te ondernemen. Veel mensen hebben de ervaring dat hulp beperkt blijft tot babbelen en goede bedoelingen, maar het kan erg zinvol te zijn de stier hier bij de horens te nemen, ouders te laten voelen dat we tot **tastbare en realistische engagementen** moeten komen. Geloof in de methodiek, eigen engagement en een **goede voorbereiding** zijn hierbij van groot belang.

Als de ouders met twijfels en reserves blijven zitten, kan het goed zijn de **noodzaak van de beraden door te duwen**; door hen intens te bevragen over hoe ver hun engagement naar het kind gaat, kan je hen over hun verantwoordelijkheid laten denken. Een ander argument hierin kan zijn dat de jeugdrechter wil zien dat aan bepaalde voorwaarden is voldaan in het belang van het kind.

Eenmaal de ouders overtuigd zijn, is het van belang uit te vinden wie er volgens hen best aanwezig is op het familieberaad. Door het gebruik van genogrammen, netwerkcirkels (hulpmiddel waarbij men aan de hand van drie cirkels gaat bepalen wie wat (niet) weet en wie (niet) mag helpen. In het midden staan de betrokkenen, dan mensen die alles weten of mogen weten, mensen die een deeltje mogen weten en mensen die niks mogen weten), het opstellen van een tijdslijn en creatief bevragen van het kerngezin, komt men idealiter tot een zinvolle groep bekenden met betrekking tot het familieberaad.

Hoe is het gelukt deze contextfiguren te engageren? (Wat lukte/ wat niet?)
--

Uit de bevraging komt naar voren dat het bepalen van de juiste contextfiguren het moeilijkste werk is. Als men eenmaal weet wie er benaderd dient te worden, blijkt steeds dat bijna iedereen bereid is om mee te werken. Het gebeurt slechts zelden dat mensen niet op het verzoek tot medewerken ingaan. Het komt voor dat mensen beslissen van niet naar familieberaden te gaan, maar zich wel op andere manieren willen engageren.

Het is van het grootste belang dat het **kerngezin bepaalt wie er al dan niet aanwezig kan zijn**, en doorheen de hele begeleiding moet alles uit de context naar de ouders teruggekoppeld worden; Wat is het mogelijke gevolg als ze mensen over de toestand informeren en die mensen om medewerking vragen? Hoe moeten mensen aangesproken worden (schrijft men een brief? Contacteert men mensen telefonisch?)

De medewerkers geven aan dat het erg zinvol is, de leden van het kerngezin zelf de vraag te laten stellen, ze mee te laten gaan tijdens het individueel bezoeken van de contextfiguren. Net als bij de ouders, is het belangrijk jezelf, het project en de methodiek goed te duiden aan de contextfiguren. Het voorkomt tijdverlies en verwarring achteraf.

De meest beproefde methode om mensen ervan te overtuigen hun medewerking te verlenen, is hen het gevoel geven belangrijk te zijn. Het is goed voor hen te weten dat de betrokkenen hem of haar hoog genoeg inschatten om in vertrouwen te durven nemen. Dit schept een positieve sfeer en zet de **contextfiguren in hun kracht**. Iedereen moet verantwoordelijkheid krijgen, betrokken worden en het

gevoel hebben er niet alleen voor te staan. Zinvol in deze optiek is vanaf het begin aan de mensen te vragen hoe ze zich tot betrokkene verhouden, hoe ver hun engagement reikt en wat ze denken te kunnen betekenen. Wat weten ze allemaal en hebben ze eventueel eerder hulp geboden?

Een ander argument waar mensen oren naar hebben, is het centraal stellen van het belang van het kind. Door een gemeenschappelijk doel te hebben, kunnen mensen hun verschillen opzij zetten en samen tot iets breder gedragen komen.

Het is van belang de gesprekken met mensen uit de context actief in gang te zetten en te sturen, eenmaal vertrokken, gaan veel dingen vanzelf lopen; mensen geraken geïnspireerd en versterken elkaar in hun vertrouwen en creativiteit.

Welke tips kan je aan collega's meegeven?

Eerst en vooral moeten mensen voelen dat je zelf **geloofd in het principe** van familieberaden. Hoe meer ervaring je hebt, hoe vlotter en natuurlijker je overkomt en hoe makkelijker je mensen kan overtuigen van de waarde van dit principe.

Verder is het van groot belang de **vergadering en de deelnemers goed voor te bereiden**.

In voorafgaande individuele gesprekken met de contextfiguren wordt gezocht naar voldoende afstemming rond een kader, worden bepaalde zaken sneller concreet gemaakt en twijfels kunnen worden weggenomen.

Iedere deelnemer aan een familieberaad kan op voorhand aangeven wat voor hem/ haar zorgen en eventuele oplossingen zijn zodat het netwerk zelf tot een handelingsplan kan komen (afspraken, controle en opvolging worden ingebouwd).

Als het beraad eenmaal is begonnen, dient de organisatie goed in handen te worden genomen. Een **strakke regie van het procesverloop** voorkomt tijdsverlies en geeft de groep de het vertrouwen dat er met kennis van zaken gehandeld wordt. Elke vergadering begint met een korte reprise van de vorige. Wie was er? Wie is wie? Wie heeft er wat aangebracht? Staat iedereen nog achter wat toen is gezegd? Mensen voelen zich zo weer snel deel van het netwerk en kunnen samen constructief beginnen denken.

Het lijkt dan ook erg zinvol van consequent gebruik te maken van **de drie kolommen Signs of Safety** (Wat gaat er goed? Wat zijn de zorgen? Wat moet er gebeuren?). Als deze met alle betrokkenen worden overlopen en ieders perspectief wordt toegevoegd, komen we tot een heel handzaam hulpmiddel. Ook wordt er geadviseerd gebruik te maken van de **netwerkcirkels**, voor veel mensen is het een goede manier om de eigen context letterlijk in kaart te brengen.

Tijdens de vergadering kan ook gebruik worden gemaakt van een bord met daarop de drie kolommen; enerzijds helpt het opschrijven de focus te bewaren, anderzijds kunnen doelstellingen, nieuwe suggesties, zorgen en oplossingen dadelijk genoteerd worden op een voor iedereen duidelijke manier.

Een **goede taakverdeling** en informatie-uitwisseling tussen collega's is essentieel om ervaringen en successen te delen, nieuwe technieken te leren en inspiratie op te doen. Samen heb je sowieso meer ideeën en invalshoeken.

Over de **nazorg** - het in stand houden van het engagement en de contacten, het blijven opvolgen van afspraken -moet goed worden gewaakt. Bedoeling is op termijn te komen tot een dynamiek van zelfcontrole.

Het loont de moeite naar mensen voor het netwerk te blijven zoeken, idealiter streeft men naar een groep van een tiental niet-professionele, volwassen deelnemers.

Last but not least: een beetje **humor** is het ideale smeermiddel.

Waar ben je zelf fier op? Wat was je meest succesvolle moment?

Ondanks de tijdsdruk een **werkbaar en zinvolle groep bijeenkrijgen** voor het netwerkberaad wordt aangegeven als een van de dingen waar mensen het meest fier op zijn. Als het dan ook lukt die groep bij elkaar te houden gedurende de begeleiding, zijn de medewerkers echt trots op wat ze gepresteerd hebben.

Ouders die elkaar heel lang niet gesproken hebben terug rond de tafel krijgen en de vader weer een rol van wezenlijk belang zien opnemen, is zeker een hoogtepunt.

Maar ook al gewoon het idee het netwerkberaad tot bij een gezin te brengen, daar beter in te worden en te zien dat het echt werkt.

Voorlopige conclusie: Indien hierop bevestigd kunnen contextbegeleiders zelf al een aantal werkzame factoren in het werken met (ruimere) families aangeven:

- het gesprek met open vizier voeren
- project en de methodiek uitgebreid voor te stellen
- (de veiligheid van) het kind centraal stellen
- Gezinsleden hun verhaal te laten doen
- horen welke contextfiguren belangrijk blijken voor de gezinsleden
- vertrouwen winnen van het gezin
- veel vragen stellen en blijven stellen
- heel concrete actie ondernemen
- tastbare en realistische engagementen
- goede voorbereiding
- (waar nodig) noodzaak van de beraden door duwen
- kerngezin bepaalt wie er al dan niet aanwezig kan zijn
- alles uit de context naar de ouders terug koppelen
- door in hen te geloven contextfiguren in hun kracht zetten
- strakke regie van het procesverloop voeren
- dynamiek van zelfcontrole installeren

- consequent gebruik te maken van de drie kolommen Signs of Safety

Hoe meer ervaring ze zelf opdoen, hoe meer expertise ze hierin verwerven, hoe meer vertrouwen en geloof, hoe meer houvast ze hierdoor bij families en zichzelf kunnen opwekken om een stevige samenwerkingsrelatie (met cliënten) op te bouwen waarin meer mogelijk is dan vroeger.

Sinds begin 2014 is onze website “**Opgroeien in veiligheid**” online, waar we onze visie, uitgangspunten, manieren van werken en praktijkvoorbeelden in het werken met netwerken in de handelingsplanning delen met collega’s uit Sporen, en daarbuiten. Deze website is momenteel nog in volle opbouw.

Er is ook een “besloten” gedeelte (**het forum**) waar medewerkers “work in progress” (weliswaar geanonimiseerd, kunnen tonen, feedback vragen en krijgen).

We organiseerden een tweedaagse **training** “Family Conferencing” met Sonja Parker en Eric Sulkers (30/09/14 en 10/10/14): hieraan namen 33 medewerkers van Sporen deel, 3 van Tonuso en 2 van Amber.

Een 35 medewerkers namen deel aan de tweedaagse training “Partnering for Safety”, met Sonja Parker en Eric Sulkers, op 1 en 3 oktober 2014, georganiseerd door IJH; zes Sporen-medewerkers begeleidden hier mee het werken in subgroepen (tijdens deze tweedaagse).

Daarnaast blijven de interne trainingen, intervisiegroepen en wekelijkse supervisies doorlopen.

4.4. Tonuso – Centrum voor Jeugdhulp

De meeste van deze langblijvertjes (6 van de 7) hebben ondertussen voldoende netwerk opgebouwd om elk weekend en lange periodes van de schoolvakanties buiten de voorziening te kunnen verblijven. Deze plekken situeren zich zowel binnen de familie en eigen context als buiten de eigen familie (speelgezin, steunfiguur, logeergezin, jeugdbeweging...). Bij sommigen betreft het wel 5 à 6 verschillende netwerkfiguren of-plekken, bij anderen blijft het beperkt tot 1 à 2. Hieronder beschrijven we de factoren die dit volgens ons mee bepalen. In de bijlage vindt de lezer de illustraties en concrete casus gebonden informatie.

1. Vaststellingen

We hebben doorheen de ervaringen kunnen vaststellen dat ‘**het maken van een netwerkkaart**’ of ‘een netwerk uitbouwen’ met het vizier op dat van kinderen en jongeren, **beïnvloed** wordt door vele **factoren**. Deze kunnen zowel positief als negatief werken. We lijsten ze op voor zover onze ervaringen tot nu reiken. Een uitgebreide bespreking van alle factoren is in bijlage te vinden.

1.1. Factoren bij kind/jongere

1.1.1. De ontwikkelings- en levensfase van het kind/de jongere

- Bij **jongere kinderen** (tot einde lagere schoolleeftijd) lukt het **vrij makkelijk** om hen te motiveren tot breder netwerk. Zij laten toe dat je als begeleider zelf contacten opneemt en deze vast houdt. Uiteraard is het belangrijk hen uitgebreid mee te nemen in de doelstelling een steunend netwerk rond hen te zoeken. Wat zij toelaten of niet hangt sterk af van hun loyaliteit naar hun gezin van oorsprong. Sommige van onze kinderen zijn zo sterk vervreemd van hun oorspronkelijke ouders (bv door lange pleegplaatsingen) dat zij hier geen bezwaar tegen hebben.

- Bij **jonge pubers** is het pro-actief op zoek gaan naar steunend netwerk **moeilijker**. Zij willen zelf bepalen en zelf contacten leggen maar zijn hier nog niet zo sterk in. Bovendien is het voor hen vaak moeilijker om de meerwaarde van een netwerk in te zien. Aangepaste methodieken helpen wel.

- **Adolescenten** zijn vanuit hun levensfase meer gericht op hoe ze in de buitenwereld hun plekje willen invullen en daardoor ook intrinsieker gemotiveerd om naar een goed steunend netwerk te zoeken.

1.1.2. Psychologische en belevingselementen beïnvloeden de motivatie van de jongere

Bij de besprekingen op de verschillende overlegtafels, leren we dat elke keer opnieuw **specifieke aspecten** bij het kind of de jongere van groot belang zijn in de keuze van wat we doen in kader van de steunende netwerken.

We illustreren dit met enkele voorbeelden:

- Kinderen met zeer ernstige hechtingsmoeilijkheden die zich uiten in verwerpend gedrag, vergen een groter en 'afstandelijker' netwerk: zij moeten op veel verschillende plaatsen terechtkunnen bij mensen die zo nabij mogelijk maar niet té nabij komen. Anders zorgen ze zelf opnieuw voor verwerping. Begeleiders moeten vaak en motiverend tussenkomen om steunfiguren vast te houden (kunnen uitleggen van deze mechanismen).

- Kinderen met een grote loyaliteit naar hun oorspronkelijk milieu zullen eerder toestemmen in 'niet-bedreigende' netwerk-plekken zoals jeugdbeweging, hobby's, steunfiguur van cachet...maar ze kunnen daar zeer veel steun uit putten.

- Teruggetrokken kinderen, die zo vaak teleurgesteld zijn dat ze niet meer willen investeren in relaties, vragen heel voorzichtige en uiterst betrouwbare steunfiguren en motiverende begeleiders.

1.1.3 De betekenis van de netwerkrelaties voor de concrete jongeren

We zien doorheen de begeleidingen dat de **niet-professionele netwerkrelaties van een heel andere aard** kunnen zijn: het bieden van emotionele steun, praktische steun (vervoer, pc,...), het bieden van gezelschap en animatie (via vriendschappen, hobby, jeugdbewegingen,...) of de meer verzorgende figuur voor het kind/de jongere.

Wij hebben niet a priori een keuze gemaakt om bij voorkeur in te zetten op de een of andere soort relatie. Wel hebben we ingezet op wat op dat ogenblik aangewezen en haalbaar was voor dit kind/jongere.

Door het maken van de netwerkkaarten met kinderen/jongeren is er wel een bewustwording van de verschillende betekenissen voor henzelf. Hierdoor merken we dat een netwerkkaart maken, naast het bereiken van netwerkuitbreiding, ook helpend kan zijn in functie van andere doelstellingen binnen een begeleiding. Bv het komen tot de vaststelling dat ze iets willen doen aan hun sociale vaardigheden.

De culturele achtergrond kan sterk meespelen in hoe naar een netwerk gekeken wordt en wat ervan verwacht wordt.

1.1.4. De betekenis van de zorg- en professionele netwerkrelaties

We stellen vast dat ook hier zeer grote verschillen zijn voor elk kind/jongere en zijn gezin. Dit heeft een onmiskenbare invloed op de invulling van de netwerkkaart, de perceptie op deze netwerkkaart en de stabiliteit van het geheel.

We stellen vast **dat hulpverleners soms een grote plaats en betekenis** krijgen. Soms gaat dit ten koste van eigen steunend netwerk. Meestal staat dit ernaast.

Het gedwongen karakter van sommige plaatsingen brengt daar tegenover mee dat sommige jongeren hun hulpverleners geen enkele plaats toekennen ondanks het feit dat ze soms een vrij goede relatie hebben met de begeleiding. Maar ook dit geeft aanleiding tot reflecties met elkaar!

1.2. Factoren bij ouders, gezin en familiaal netwerk

Soms zien we een **conflict** tussen de verwachtingen van ouders en de jongere of lopen hun belangen erg uiteen. Dit deed zich sterk voor in gezinnen met een migratieachtergrond waar bv. dochter een meer westers leven wenst dat wat haar moeder voor haar uitstippelt (zie verder).

Ook de **ethische dilemma's** doen zich vaak voor daar waar er een belangenconflict tussen jongere en ouders voorkomt bv. daar waar ouders geen toestemming geven voor netwerkuitbreiding en de jongere hunkert naar meer contacten met de buitenwereld.

1.3. Factoren mbt migratieachtergrond

Er zijn vier jongeren (van de zeven trajecten in het innovatief project) met een migratieachtergrond. We zijn in deze trajecten op een vergelijkbare manier te werk gegaan als bij de andere jongeren.

We stelden echter vast dat we niet altijd goed begrepen hoe naar 'netwerken' gekeken wordt vanuit andere culturen en of onze werkwijze eerder belemmerend dan stimulerend werkte.

Op basis van deze ervaringen, zijn er 2 supervisies doorgegaan met **OTA Vlaams Brabant-Brussel**. Deze besprekingen hebben ons duidelijk gemaakt dat betekenissen van netwerk zeer verschillend zijn naargelang de migratie-achtergrond.

Zo kan men in bepaalde Afrikaanse landen rekenen op pedagogische tussenkomst van al wie zich op de weg van een jongere bevindt, maar is dat in onze cultuur hoegenaamd niet de gewoonte. Dat brengt vaak verwarring mee over wat als veilig of betrokken kan gezien worden.

Belangrijk om te onthouden is ook dat mensen zonder statuut hiërarchisch helemaal onderaan de ladder staan en vaak zware wederdiensten (lees uitbuiting) moeten doen in ruil voor steun van een netwerk. Logisch dat ze dus liefst zo weinig mogelijk steun vragen aan hun eigen 'netwerk'.

Maar niet alleen de **betekenis van netwerken** werd bevraagd, ook **onze begeleidingsinstrumenten werden onder de loep genomen ivf culturele verschillen**.

Zo zijn symbolen in een genogram zeer westers en zijn familiebanden hier feitelijker dan bij hen (wie zorgt voor een kind is zijn moeder, ook al is het feitelijk een tante...)

De vaststellingen rond dit thema lijken ons zo belangrijk dat we dit graag volgend projectjaar verder willen exploreren.

1.4. Factoren in de grootstedelijke context

We stelden vast dat dit voor- en nadelen heeft en dat ook dit **voor iedereen verschillend** is.

Zo is er:

- Cachet, heel bereikbaar en actief in Brussel.
- een groot aanbod van jeugdwerk en jeugdverenigingen, sport,...
- migrantengemeenschappen zijn hier groter, de culturele verscheidenheid immens

Zo is er :

- geen echte 'buurtomgeving' om bv briefjes in de bus te posten met zoektocht naar 'speelgezin'. Tevergeefs gezocht in de buurt omdat dit ook inspeelt op organisatorische grenzen (zie verder).
- (on)Veiligheid van omgeving en mobiliteit om buiten de voorziening te gaan.
- geen 'buurtschool' waar je aan de poort mensen ontmoet om contacten te leggen.

1.5. Factoren in de organisatorische context van 'De Plan-aid'

Een '**verblijfsmodule**' bemoeilijkt soms **netwerkuitbreiding**.

- Er is niet altijd voldoende personeel om te taxiën van en naar netwerkcontacten, enzen vrijwilligers in Brussel is een ander issue....
- De personeelsbezetting én de infrastructuur brengen mee dat er niet altijd ruimte is om bv. vriendjes van school te laten spelen in het huis.
- Vriendjes uitnodigen op verjaardagsfeestjes gebeurt slechts beperkt waardoor bv. het uitgenodigd worden vice versa in het gedrang komt...

1.6. Factoren bij de methodiek 'netwerkkaart'

We kozen ervoor bij al deze jongeren aan de slag te gaan met de netwerkkaart.

Niet elke werkwijze (zie ook schema Amber vzw) is bruikbaar voor elke doelstelling. **Een instrument kiezen is afhankelijk van de doelstelling die we willen bereiken**. Willen we enkel een beeld/overzicht van het netwerk, zoeken we naar relaties opbouwen en netwerken uitbouwen,

zoeken we naar relatiebetekenis,...Alle factoren die opgesomd werden spelen mee in de keuze van methodiek.

Hierdoor gingen we voorbij aan het principe om je hulpverleningsmethodiek aan te passen aan het kind/de jongere/het gezin dat voor je zit. Om deze reden stotten we dan ook op enkele beperkingen/bedenkingen met betrekking tot deze methodiek en pasten we dit aan, met dank ook aan de partners!

2. Voorlopige conclusies

2.1. De 'betekenis' van de kaart in 'de begeleiding' van het gezin en de jongere is van groot belang

We stellen vast dat het maken en uitbreiden van netwerkkaarten moet ervaren worden als zinvol en moet aansluiten bij de leefwereld van zowel de jongere als zijn gezin.

Een belangrijke eyeopener voor ons is het belang van de cultuursensitiviteit van deze methoden en instrumenten ! Dit naast het zich aanpassen aan leeftijd, specifieke ontwikkeling...

Het ter beschikking hebben van vele methodieken geeft de mogelijkheid om op maat de meest passende methodiek te gebruiken zodat bijna alle jongeren/gezinnen bereikt worden. De methode om een netwerkkaart te maken bepaalt immers ook mee het effect.

Uiteindelijk hebben toch 6 van de 7 jongeren een min of meer uitgebreid netwerk

2.2. Netwerkkaarten maken brengt mee dat er mooie nieuwe doelstellingen ontstaan

Het opstellen van een netwerkkaart geeft **veel aanknopingspunten** voor de begeleidingsdoelen van de jongere. Dit is een zeer belangrijke gunstig effect! De netwerkuitbreiding ten gevolge van het opstellen van een netwerkkaart kan hierbij een doel op zich worden of een hulpmiddel in functie van het bereiken van andere begeleidingsdoelen bv. werken aan de relatie met mijn moeder of werken aan sociale vaardigheden.

Voor begeleiders moet het lange-termijn-opzet duidelijk blijven: hoe kan ik de jongere nu verder helpen met de uitwerking van deze netwerkkaart, hoe kan ik deze uitbreiding realiseren en vasthouden. Hoe kan ik deze doelstelling ook bij de jongere levendig houden. Een steun in de rug zijn de casusbesprekingen in de stuurgroep.

2.3. Netwerken opbouwen vraagt bijzondere competenties van de begeleider

Onderstaande kennis-, vaardigheids- en attitude elementen dragen allemaal bij tot de mate van slagen van het opbouwen van een steunend netwerk.

- Doorvragen is erg belangrijk. **Creatieve vragen** stellen: Indien algemene vragen niet leiden tot het aanbrengen van personen, kan het belangrijk zijn (zeker bij jonge kinderen), concretere vragen te stellen (en in te spelen op de leefwereld van de jongere/het kind dat voor je zit) Bv. 'stel je fiets is kapot, aan wie vraag je om je te helpen bij het maken?' Voorbeelden zijn opgelijst door o.a. Amber vzw.

Maar ook heel veel bijvragen stellen, met oog voor mensen waarvan je als begeleider weet dat de jongere deze wel kent, maar er niet spontaan zelf aan denkt (zie eerder vermelde aspecten).

- **Motivatie** van de begeleider is een belangrijk aspect. Aanvankelijk was niet iedereen mee in het verhaal dat een steunend netwerk belangrijk is voor elke jongere. Men zag het nut sneller bij bv jongeren die op CBAW toewerkten, minder voor jonge kinderen. We merken echter vanuit bovenstaande bevindingen dat er door middel van het goed doorvragen interessante informatie naar voor kan komen, los van elke leeftijd. En we een steunend netwerk kunnen opzetten ook daar waar dit op eerste zicht moeilijk lijkt. Dergelijke succesverhalen zijn stimulerend! En ook het kunnen terugvallen op een stuurgroep wordt benoemd als motiverend.
- De opdracht **vasthoudend uitvoeren**. Hiertoe helpt het zeer wanneer dit gekoppeld is aan een begeleidingsdoel. Netwerk opbouwen moet heel doelgericht gebeuren en vasthoudend.
- Volhouden en **blijven aandringen bij jongeren** die niet zo gemotiveerd zijn....en nadien toch de zin ervan inzien.
- **Stimuleren en opvolgen van contacten**: samen afspraken maken, contact houden ifv de duurzaamheid van de relatie met ieders toestemming, telefoon en internetmogelijkheden gebruiken, sociale media voor aanwezigheid en ontmoeting, ...
- **Reflectie** bij kinderen/jongeren **stimuleren** door de juiste vraagstelling: sluit aan bij concrete noden
- **Wervend kunnen aanspreken van netwerkfiguren**, is een andere belangrijke vaardigheid.

Al deze ontwikkelingen zijn in Plan-Aid goed geïntegreerd in de teams door regelmatige besprekingstijd op de teams, door de casusbesprekingen in de stuurgroep en door de steun van de coaches in hulpverleningsoverleg. Alle methodieken en verslagen zijn voor iedereen toegankelijk op de server.

4.5. Consulenten

Consulenten uit de regio (afvaardiging 1 per team, zowel voor OCJ's als SDJ's) hebben de afgelopen maanden verder geïnvesteerd in deelname aan de intervisies van voorzieningen. De aangereikte methodieken en ideeën bleken zinvol. Wel zijn we ons ervan bewust dat de **rol van consulenten in het zoeken en werken met niet-professioneel netwerk van cliënten fundamenteel anders is als de rol van de voorzieningen**.

Op de intervisies werd meegegeven dat het zinvol zou zijn indien de consulent in het voortraject reeds heeft gekaderd dat het werken met het netwerk van cliënten er bij hoort, inherent is aan een begeleiding. Niet als doel op zich, maar als 'middel' om een bepaald doel te bereiken. De consulent zou hier de **rol van 'introducer'** kunnen opnemen, een **eerste verkenning** kunnen doen van wie tot het netwerk van de cliënt behoort aan de hand van een methodiek en deze informatie meenemen in **de fase case-onderzoek**. Deze informatie kan **binnen case-management doorgegeven worden aan de voorziening** die de jongere zal begeleiden. In de doelstellingen die in een observatie-

overeenkomst of jeugdhulpplan worden opgenomen, kan specifiek een verwachting worden opgenomen waarbij de voorziening verder aan de slag gaat met het betrekken van het netwerk om doelstellingen te bereiken.

Naast de intervisies werd recent een **interne werkgroep** opgestart met daarin de consultants die deelnemen aan de intervisies, een lid van het multidisciplinair ondersteuningsteam en de signaal- en brugfunctie van de regio. Deze interne werkgroep heeft de bedoeling om vanuit wat is aangeboden tijdens de intervisies de denkoefening te maken hoe wij het **werken met het netwerk kunnen implementeren in onze dossiers rekening houdend met onze positionering en mandaat**. Het uitgangspunt is en blijft dat het netwerk binnen begeleidingen van Jongerenwelzijn sowieso een plaats moet krijgen. Dit kadert binnen de visie van vermaatschappelijking van de zorg, is een vertrekpunt van het oplossingsgericht werken en is een kernaspect van het professioneel handelen van de consultant.

5. Opzet en motivering tot verlenging van het innovatieve project bij de partners

5.1. Gemeenschappelijke doelstellingen

We mogen stellen dat het in kaart brengen van netwerken van jongeren en hun gezin ons al aardig begint te lukken op basis van het afgelopen werkjaar.

Ook al is de focus bij elke partnerorganisatie wat verschillend in de praktijk van het netwerkproject, toch komen we nog tot een **gemeenschappelijke vraagstelling na de conclusies van onze resultaten van het samenwerkingsverband**.

De gezamenlijke en herkenbare kernvragen die voorliggen zijn:

- ‘HOE engageren we het netwerk om een succesvolle begeleiding te realiseren’.**

Met andere woorden:

- hoe zetten we netwerken in in de begeleidingsdoelen
- hoe houden we netwerken duurzaam betrokken in functie van de begeleiding

- ‘HOE kunnen we komen tot het formuleren van een aantal gemeenschappelijke werkzame factoren in het activeren en duurzaam inzetten van sociale netwerken’.**

Met andere woorden:

- Via waarderende interviews met gebruikers en medewerkers, door elke partnerorganisatie gerealiseerd, gaan we op zoek naar de werkzame factoren.

Om een antwoord te vinden op deze gezamenlijke doelen, blijven we gebruik maken van de stuurgroep over de organisaties heen en (minstens 4) gezamenlijke intervisies. Daarnaast bouwen we een gemeenschappelijke training uit met een hogeschool.

5.2. Specifieke doelstelling voor Amber vzw

We stellen ons als **strategische doelstelling** voor de komende jaren: **het exploreren en activeren van het persoonlijk en professioneel netwerk op maat van elke cliënt, met als doel dat veranderingen ondersteund en vastgehouden worden.**

De fase van het exploreren is in het voorbije jaar al verder uitgewerkt en gedeeltelijk neergezet binnen Amber. Het komende werkjaar willen we vooral inzetten op het verder uitwerken van de fase van activeren, het effectief inzetten en betrokken houden van het persoonlijk en professioneel netwerk op maat van elke cliënt in onze dagdagelijkse begeleidingspraktijk.

Bovendien willen we onze visie rond het werken met netwerken verder implementeren in de organisatie.

Deze evolutie willen we in het komende jaar tot stand brengen door een verlenging van ons innovatief project en de implementatie van de module Intensieve contextbegeleiding CBi vanaf 1 januari 2015.

In het innovatief project willen we extra inzetten op:

- **Een netwerkcoach, die ondersteuning biedt aan begeleiders in het netwerkondersteunend werken: In voorbereiding, samen op huisbezoek, in een dubbel traject (netwerk activeren). De doelstelling is de expertise bij de begeleiders te vergroten en tot kruisbestuiving te komen tussen de cbi-module en de andere contextmodules.**
- **Methodische verdieping en verdere ontwikkeling van expertise.**
- **Inventariseren van de werkzame factoren in het werken met ondersteunende netwerken binnen een contextbegeleiding.**
- **Het organiseren van vorming voor interne begeleiders en expertiseoverdracht naar externen.**

5.3. Specifieke doelstellingen Sporen vzw

- **Familieberaden in minstens 3 begeleidingen in elke afdeling van Sporen in 2015**
- **Een handleiding voor contextbegeleidingen in Sporen, met inbegrip van familieberaden**
- **Inventariseren van de werkzame factoren in het werken met families, door middel van**
 - **Waarderende interviews bij de contextbegeleiders**
 - **Tevredenheidsmeting bij de families waar familieberaden zijn doorgegaan.**

5.4. Specifieke doelstellingen voor Tonuso vzw

Na de afgelopen werkperiode zien we concreet resultaat (zie bijlage : acties van 'De Plan-aid') in de begeleidingen mbt de netwerkuitbouw.

Aan de andere kant zien we ook dat we moeilijkheden hebben om dit zorgvuldig te doen bij gezinnen met migratieachtergrond. Ondertussen heeft de vorming van Sonja Parker ons geleerd dat inschakelen van netwerkfiguren een minutieuze voorbereiding van alle partijen vraagt. Hoe doen we dit dan bij andere culturen?

We blijven dus achter met zeer **concrete vragen** :

- op welk manier kunnen onze methoden of manieren van aanpak ingezet worden bij gezinnen en jongeren met migratie achtergrond? Welke aanpassingen zijn dat dan?
- wat hebben we misschien verbrand door er op een niet cultuursensitieve manier mee om te gaan....kan het dus beter als we dit proactief wel doen?

Opzet van een verlengd innovatief project :

- 1. Hypothese : We verhogen het effect wanneer we de uitbouw van netwerken cultuursensitief aanpakken.**
- 2. Voor 7 gezinnen met een migratie-achtergrond voorzien we een cultuursensitieve aanpak OP VOORHAND ifv netwerkuitbouw. Het kan gaan om gezinnen die we al begeleiden of om gezinnen die in 'De Plan-aid' nieuw instromen (in gelijk welke module)**
 - a. **waarderende interviews met begeleiders en gebruikers geven inzicht in werkzame factoren**
 - b. **de verworven informatie resulteert in een ondersteuningspakket voor collega's van andere afdelingen omtrent dit thema.**
- 3. OTA engageert zich als structurele partner in besprekingen en manier van aanpak in het project in 'De Plan-aid'. We gaan ook op zoek naar andere experts voor specifieke occasionele inbreng ngl de situaties die zich voordoen. (Foyer vzw, Minor Ndako,..)**

5.5 Specifieke doelstellingen consulenten

Gezien de zoektocht die Jongerenwelzijn de komende maanden verder zal ondernemen rond hoe werken met het netwerk geëxpliciteerd en geïmplementeerd kan worden in begeleidingen, lijkt het dan ook heel zinvol mocht er een verlenging van de innovatieve projecten vanuit de deelnemende voorzieningen komen.

De dialoog tussen consulenten en voorzieningen kan bijdragen tot een gedegen en afgetoetste visie over het werken met het netwerk vanuit de rol van eenieder (consulent en voorziening). Afspraken die hieromtrent worden gemaakt kunnen in de praktijk met de voorzieningen afgetoetst en eventueel bijgesteld worden. Zo kan kort op de bal worden gespeeld en worden geleerd vanuit de praktijk om zo de visie rond het 'werken met netwerk' vanuit consulenten meer body te geven.

Concreet werd intern **volgend stappenplan** opgesteld:

- **Terugkoppeling naar het regionaal overleg met de teamverantwoordelijken over de intervisies en wat voor consulenten is bijgebleven**
- **Terugkoppeling door de consulenten die de intervisies bijwoonden naar de teams over de inhoud van de intervisies**

- **Motivering en duiding naar consulenten dat in 2015 binnen oplossingsgericht werken het accent zal gelegd worden op het een plaats geven van het netwerk van cliënten binnen begeleidingen.**
- **Schetsen van de verwachtingen en waar we in onze regio voor willen gaan. De verwachtingen komen neer op een 'basisgeloof' waarbij we ons niet neerleggen bij de boodschap van cliënten dat er geen netwerk is en/of we door de weerstand van cliënten gaan om binnen fase case-onderzoek en binnen een kort tijdsbestek pogen netwerk zichtbaar te maken.**
- **Hiertoe willen we vraagstelling aanbieden/methodieken aanreiken die helpend kunnen zijn voor consulenten (cfr. methodieken opgelijst door Amber)**
- **Aanbieden van vrijblijvende leer- en uitwisselmomenten door het multidisciplinair ondersteuningsteam voor consulenten waar kan stilgestaan worden bij verdieping rond vraagstelling en methodieken.**

BIJLAGEN

Bijlage 1 : Sporen vzw

	afdeling	Start	einde	F2F voor- bereiding	Aantal FB	F2F Tijdens FB	Aan wezig	K1	K2	K3
1	Pas	6/12	13/1	24u	1	2u30	7+2+4	12	3	5
2	Pas	7/1	30/4	32u30'	2	3u45'	7+1+5	12	8	8
3	Pas	28/2		37u30'	1	2u30'	3+2+4			
4	Traject	11/4	24/5	10u30'	1	3u30'	8+3+2	11	13	9
5	Zij-huis	24/4	20/6	15u	1	2u	4+2+2	5	1	5
6	Traject	19/3	22/4	7u	2	4u15'	6+1+2	10	5	9
7	Pas	16/4	20/5	8u30	/	/	/	/	/	/
8	DTLCAH	5/5	17/7	23u45	2	4u	6+1+3	2	6	9
9	DTLCAH	12/5	28/5	5u	3	9u	5+0+5	7	6	5
10	Pas	25/6	7/8	25u	1	2u15	8+1+3	11	4	7
11	Pas	25/8	6/10	8u45'	1	1u40'	3+2+2	5	5	3
12	Zwier									
13	Studio3	21/9	27/11	11u45'	1	2u30'	4+1+3	8	5	5
14	Traject	17/4	11/9	9u30	1	2u	6+2+4	12	7	11

Verklaring:

Start- en einddatum: tussen 01/12/13 en 01/12/14

F2F voorbereiding: uren F2F-contact als voorbereiding van het familieberaad

Aantal familieberaden: 17 bijeenkomsten in 12 begeleidingen

F2F tijdens FB: uren F2F-contact tijdens de familieberaden (optelsom van de reële duur van de familieberaden zelf)

Aanwezigen: X+Y+Z X is het aantal aanwezigen volwassenen (+18jaar) uit de eigen context (ouders inbegrepen)

Y is het aantal aanwezige kinderen of jongeren (maximum 17 jaar) tijdens de familieberaden

Z is het aantal aanwezige professionelen

K1: In de eerste kolom (van het drie-kolommenmodel) staan de “danger statements of zorgen”: hier worden in onderlinge afstemming in verstaanbare concrete bewoordingen vermeld welke “zorgen” er zijn rond de kinderen/jongeren, welke “risico’s” de kinderen/jongeren lopen; het getal dat hier wordt vermeld, geeft aan hoeveel volwassenen deze zorgen deelden; dit getal kan hoger zijn dan het aantal aanwezigen op het familieberaad. In de voorbereidende gesprekken zijn er vaak nog andere familieleden/contextfiguren die een bepaalde zorg onderschrijven; dit wordt dan wel meegenomen naar het familieberaad, ook als deze personen zelf op dat moment niet deelnemen.

K2: In de tweede kolom (van het drie-kolommenmodel) staan de “sterktes en bestaande veiligheid”: hier worden in onderlinge afstemming in verstaanbare concrete bewoordingen vermeld welke “sterktes”, “bestaande veiligheid” er is rond de kinderen/jongeren; het getal dat hier wordt vermeld, geeft aan hoeveel volwassenen deze “sterktes, bestaande veiligheid” deelden; dit getal kan hoger zijn dan het aantal aanwezigen op het familieberaad. In de voorbereidende gesprekken zijn er vaak nog andere familieleden/contextfiguren die een bepaalde “sterkte, veiligheid” onderschrijven; dit wordt dan wel meegenomen naar het familieberaad, ook als deze personen zelf op dat moment niet deelnemen.

K3: In de derde kolom (van het drie-kolommenmodel) staat de “doelstellingen” en de concrete “acties” (handelingsplan of veiligheidsplan): hier worden in onderlinge afstemming in verstaanbare concrete bewoordingen vermeld welke “doelstellingen en acties” er rond de kinderen/jongeren worden afgesproken; het getal dat hier wordt vermeld, geeft aan hoeveel volwassenen deze “doelstellingen en acties” onderschevenen; dit getal kan hoger zijn dan het aantal aanwezigen op het familieberaad. In de voorbereidende gesprekken zijn er vaak nog andere familieleden/contextfiguren die een bepaalde “doelstelling of actie” onderschrijven; dit wordt dan wel meegenomen naar het familieberaad, ook als deze personen zelf op dat moment niet deelnemen.

Bijlage 2 : Tonuso vzw

Deze bijlage illustreert de vaststellingen en conclusies in het rapport. De indeling loopt parallel.

1.1 Factoren bij kind/jongere

1.1.1 De ontwikkelings- en levensfase van het kind/de jongere

- Vriendinnetjes en leeftijdsgenootjes zijn voor jonge kinderen erg belangrijk en staan vaak op binnenste kring van de netwerkkaart. Ze zijn erg belangrijk en staan dichtbij, zijn verbonden aan de eigen activiteit van het kind (school, vrije tijd) maar verdwijnen vaak als die activiteit stopt, bv. veranderen van school. (E en F)
 - ➔ Daarom zijn we actief aan het werk gegaan om uit te zoeken of deze vriendinnetjes extra steun konden betekenen zoals gaan spelen in het weekend, eens kunnen blijven logeren...en dit op een meer vasthoudende gestructureerde manier. Bij jongere kinderen lukt het relatief makkelijk om, weliswaar op hun aangeven, maar door eigen initiatief en contactname, een netwerk op te zetten.
- Pubers zijn helemaal niet bezig met de vraag 'wie zou me kunnen steunen, wie heb ik nodig wanneer ik ouder ben? Ze zijn bezig met de vraag 'met wie kan ik me NU goed voelen, amuseren...(Z en C))
 - ➔ Pro-actief op zoek gaan naar netwerk stoot bij jonge pubers op veel weerstand. De boodschap is daar voortdurend alert te blijven voor momenten waarop ze zelf enige vraag hebben naar uitbreiding van hun netwerk. Op die manier sluit het veel meer aan bij hun nood van dat moment en maken voorstellen tot netwerkuitbreiding meer kans op slagen.
- Adolescenten zijn dan weer bezig met liefdesrelaties, dus het vriendje en de familie ervan worden ontzettend belangrijk. Ze krijgen vaak een cruciale rol van steun bieden, warmte geven,...Daarnaast is de 'peergroep' een bron van contacten: vriend(inn)en van school, van vrije tijd activiteiten, sociale media, studentenjob of arbeidssituatie. (A)

Adolescenten kunnen zich ook zelfstandiger bewegen in hun leven en dus ook zelfstandiger contacten leggen. Zij aanvaarden ook steeds minder dat je in hun plaats contacten legt of toe ziet op contacten.

- ➔ Adolescenten worden merkbaar vaker geconfronteerd met zaken waarbij ze anderen nodig hadden. Ze worden zich meer en meer bewust van het feit dat hun begeleiding

ooit zal stoppen en ze dan op anderen dienen terug te vallen. Hierdoor sluit het maken van een netwerkkaart en het vullen van de 'gaten' sterk aan bij hun ontwikkeling.

- Naarmate de ontwikkeling vordert, maken jongeren meer en meer zelfstandige keuzen. Dan komen meer ethische vraagstellingen in de begeleiding naar boven zoals:
 - In welke mate volgen we de wijze waarop de jongere zelf zijn netwerk vorm geeft of loslaat? Laten we jonge adolescenten zelf beslissen over hun netwerk en bijvoorbeeld daarom breken met familie?(D en C) Welk gewicht geeft de jongere op dat moment aan familie? En welke belangrijkheid geven wij eraan? Laten we het even snel los als zij zelf of proberen wij vast te houden wat zij willen loslaten?
 - Hoe werken we aan een structureel netwerk? Wat kan een netwerk betekenen in de ontwikkelingsfase met pubers/jong adolescenten? Hoe werk je in die levensfase aan vriendennetwerk, familie, ... wetend dat ze eigen keuzen maken in een levensperiode waarin de effecten niet altijd duidelijk zijn op lange termijn...(A en B)
 - Soms is de ontwikkeling vertraagd en is het uitbouwen van een netwerk wel voor de begeleiding aan de orde (bv. in voorbereiding van CBAW) maar voelt de jongere het belang ervan voor zijn persoonlijk leven absoluut nog niet aan. Hoe kunnen we dan omgaan met 'te weinig tijd' voor het uitbouwen van een netwerk?(B) De bijna 18-jarige jongere begon nu te puberen, was nog erg gefocust op zijn familie, ook al biedt zij een relatief zwak perspectief. Maar door deze focus ging er tot nu toe weinig aandacht naar andere ondersteunende relaties, ...
- ➔ Dergelijke ethische vragen of dilemma's vragen elke keer een op maat afwegen van de mogelijke wegen. Externe supervisie is dan op zijn plaats.

1.1.2 *Psychologische en belevingselementen bij het kind/de jongere*

Door in te zoomen op de casussen bij besprekingen op de verschillende overlegtafels, leren we dat elke keer opnieuw specifieke aspecten bij het kind of de jongere van groot belang zijn in de keuze van wat we doen in kader van de steunende netwerken.

We illustreren dit met enkele voorbeelden:

- 'Z' houdt van mensen, legt heel makkelijk contact, maar mist geen contacten als ze er niet meer zijn en gaat dus niet meer op zoek naar contact met hen.
Maw : het is niet omdat we trachten een netwerk rond 'Z' op te zetten, dat het een duurzaam netwerk zal zijn. We moeten er rekening mee houden dat als we een netwerk met perspectief willen opbouwen, we op zoek moeten gaan naar mensen die 'Z' zullen vasthouden omdat 'Z' zelf dat niet zal doen!
- 'A' klampt zich stevig vast aan één persoon (haar liefje) die in deze periode van het leven alles betekent. 'A' investeert niet meer in anderen. Het eigen netwerk valt samen met het netwerk van haar vriendje. De begeleiding ziet de kwetsbaarheid van dit netwerk, 'A' niet.
- Erg gesloten jongere, is zwaar teleurgesteld in relaties (betrouwbaarheid, duurzaamheid,...) 'er is al zoveel gebeurd dat uiteindelijk op niets uitdraaide, waarom zou ik nu nog investeren in mensen?' Een uitdaging dus om 'betrouwbaarheid' in te bouwen

- in het netwerk. Persoonlijke problemen en worstelingen met de eigen situatie en toekomst benemen de hele energie en belemmeren externe activiteiten, goesting om contacten te leggen. Een uitdaging om zulke jongeren te (blijven) motiveren ...(B, C en D)
- Loyauteitsconflict : wat 'D' zelf graag wil komt in conflict met wat haar moeder wenst zodat de jongere een aantal initiatieven niet onderneemt omwille van loyaliteit naar moeder. Bv. geen contacten buitenhuis met de oudere zus zolang 'D' kiest voor verblijf in de leefgroep (= keuze tegen de familie). Een uitdaging om een goede balans te zoeken als begeleider tussen het ondersteunen van de zelfstandigheid van de jongere en het bewaken van de gezinswaarden en – normen.
 - In verschillende culturen spelen andere elementen mee indien het gaat om hulp vragen, advies vragen, omgang met mensen/relaties in het algemeen, ... Bv. je vraagt enkel hulp binnen de familie, anderen hebben hier niets mee te maken; je mag geen seksuele relatie hebben vooraleer je trouwt, ... Doordat deze jongeren wel in een Belgische voorziening verblijven, leven ze vaak tussen deze twee werelden waarbij verschillende waarden en normen centraal worden gezet. Het is belangrijk hier oog voor te hebben eventueel advies te vragen aan deskundigen, aan OTA,... (C,D,E)
 -

1.1.3 *Motivatie en vraag bij het kind/de jongere zelf*

Door de focus te leggen in de begeleiding op het uitbreiden van het netwerk van kinderen en jongeren, zien we enerzijds de drive van de begeleider en anderzijds de in sommige situaties afwezigheid van motivatie of behoefte bij de jongere. Enkele illustraties:

- 'A' is zelf niet gemotiveerd om netwerk uit te breiden, heeft hier veel weerstand tegen omdat huidig (zeer beperkt) netwerk voor haar voldoet. De begeleider daarentegen heeft een grote bezorgdheid hieromtrent.
- Door het onduidelijke toekomstperspectief van 'C' omwille van de familiale en eigen problematiek, verlamt dit de motivatie en vraag naar versterken van het netwerk. Zo bleek het aanbod van Cachet vzw (steunfiguren) volgens de begeleiding wel iets voor 'C', maar de jongere wil dit echt niet omdat in zijn beleving te fel linkt aan CBAW, waar hij nog geen keuze voor heeft gemaakt....
- 'D' bleek sterk gemotiveerd te zijn indien ze individueel aangesproken werd, maar vanaf dat er stappen werden gezet om deze netwerkuitbreiding te realiseren, bleek de angst voor de mogelijke veranderingen, de eventuele 'mislukking' of teleurstelling of de reactie van anderen (bv. familieleden, ...) te groot.

Aanvullend op dit project, vroegen we in functie van de situatie met 'A' en nog enkele andere gelijkaardige situaties aan Dr Jan De Vos om een supervisie rond de vraag hoe om te gaan met ethische vragen waar we mee geconfronteerd werden zoals hoe omgaan met de adolescente meisjes die zich verliezen in hun relatie met hun (dominant, agressief) vriendje en zichzelf afsluiten van de buitenwereld. Hoe kunnen we hier toch enig verbredend netwerk inbrengen? (zie verslag supervisie)

De belangrijkste conclusies waren:

- Ga in gesprek met de jongere hierover. Ook al heeft de jongere een eigen (onwrikbaar) idee over de relatie, het blijft zinvol om via verbazing je eigen gevoel in te brengen. Hierdoor kan een gesprek ontstaan over de betekenis van (een) relatie(s). Het is zinvol om verschillen te laten bestaan, aangezien van daaruit bouwstenen aangereikt worden aan de jongere om een eigen visie te ontwikkelen, bij te sturen of te verstevigen.
- Hiernaast werd aangegeven dat het een gegevenheid is dat jongeren nog niet volledig ontwikkeld zijn. Ze zijn nog in volle evolutie. In de puberteit gebeurt alles in een groot tempo, worden jongeren meegenomen door vele emoties. In deze zin blijft het de verantwoordelijkheid van de volwassenen (ouders, begeleiders, ...) om grenzen uit te spreken, bezorgdheid te tonen en 'te blijven zagen' in functie van de veiligheid van de jongere. Via deze weg worden bouwstenen gelegd van een netwerk waarop men terug kan vallen indien er toch iets mis zou lopen binnen een relatie. Het is een manier om verbinding te blijven creëren en een rolmodel te zijn in de toekomst.
- Verliefdheid is in de ontwikkelingsfase van een jongere een zeer sterk gevoel. Het is overweldigend, waardoor slechts weinig genoeg tegengewicht kan bieden. Het zal belangrijk zijn hier voldoende erkenning voor te geven (anders ben je de jongere direct kwijt), naast het voldoende benoemen van je bezorgdheid. Een moeilijke evenwichtsoefening!

1.1.4 *De betekenis van de netwerkrelaties voor de concrete jongeren*

We zien doorheen de begeleidingen dat de niet-professionele netwerkrelaties van een heel andere aard kunnen zijn: het bieden van emotionele steun, praktische steun (vervoer, pc,...), het bieden van gezelschap en animatie (via vriendschappen, hobby, jeugdbewegingen,...) of de meer verzorgende figuur voor het kind/de jongere.

Wij hebben niet a priori een keuze gemaakt om bij voorkeur in te zetten op de een of andere soort relatie. Wel hebben we ingezet op wat op dat ogenblik aangewezen en haalbaar was voor dit kind/jongere.

Door het maken van de netwerkkarten met kinderen/jongeren is er wel een bewustwording van de verschillende betekenissen voor hen zelf. Hierdoor merken we dat een netwerkkart maken, naast het bereiken van netwerkuitbreiding, ook helpend kan zijn in functie van andere doelstellingen binnen een begeleiding.

- 'Z' zet het speelgezin met ouders en kinderen niet spontaan op haar kaart. De begeleider bracht dit in het gesprek naar voor waardoor het voor het kind duidelijk werd dat dit speelgezin echt een plekje op de kaart en in haar hart had.
- 'F' zet mama en papa op een gelijke binnenste plek op de netwerkkart, naast haar cavia's en katten waar ze goed kan tegen spreken omdat ze ook goed luisteren. Al deze figuren hebben een veiligheidshelm op. Een belangrijke eyeopener voor de begeleiders: soms zijn bepaalde dingen/dieren erg steunend en van grote betekenis waar we zelf niet aan zouden denken.

Verder op de kaart staan een aantal vriendinnen, waar het kind niet mee afspreekt. Dit stimuleert reflectie: 'waarom zie je hen niet meer?' én actie: 'zou je niet eens terug afspreken met hen?'

- De kaart van 'Z' gaf veel info over de verschillende relaties die op dat moment betekenisvol waren, maar elk op een andere manier. (bv bij mama niet boos mogen zijn, mama en stiefvader graag zien, maar enkel veilig voelen bij stiefvader,...). Deze informatie geeft aanknopingspunten voor verdere acties in de begeleiding en niet alleen voor de doelstelling: 'uitbreiden van het netwerk'.
- ...

1.1.5 De betekenis van de zorg- en professionele netwerkrelaties

We stellen vast dat ook hier zeer grote verschillen zijn voor elk kind/jongere en zijn gezin. Dit heeft een onmiskenbare invloed op de invulling van de netwerkkaart, de perceptie op deze netwerkkaart en de stabiliteit van het geheel.

- Een bruusk afgebroken pleegzorgsituatie zorgt ervoor dat het vroegere pleeggezin niet in het vizier van 'Z' komt omwille van die plotse breuk toen. Ondertussen is echter deze relatie deels hersteld.
- De relatie met de individuele begeleider is er 'omdat het moet' en dus de IB acties ook. Er verschijnt op één van de netwerkkaarten geen enkele begeleider, terwijl het contact met haar I.B. vlot en niet oppervlakkig is. Maar het is immers een gedwongen verblijf waarmee de jongere nog steeds worstelt.
- Er is een professioneel netwerk opgebouwd rond de ouders van 'F': voedselbank, CAW, OCMW,... ook via de oudste zoon is er opvolging. Het verblijf van de jongere bij ons is een volledige vrijwillige keuze van henzelf. Voor dit gezin werkt het om hulp te zoeken vanaf dat er zich een probleem stelt. Zij zien de zin er niet van in preventief een steunend netwerk aan te spreken (ze zijn al vaak teleurgesteld).
- De relatie met de psychologe, extern aan de leefgroep, is zeer belangrijk. Zelfs bij het verhuizen naar een andere stad bij CBAW, zal de jongere daarvoor nog steeds naar Brussel komen.(C)
-

1.2 Factoren bij ouders, gezin en familiaal netwerk

Soms zien we een conflict tussen de verwachtingen van ouders en de jongere of lopen hun belangen erg uiteen:

- Ouder ziet het nut er niet van in om voor haar dochter een netwerkkaart uit te bouwen, laat staan een netwerk uit te bouwen. Ze voelt ook de nood niet voor zichzelf omwille van een grotere kring in een Afrikaanse gemeenschap.(Z)
- Ouders zijn het niet eens met traject dat jongere zelf uitstippelt (CBAW) en vinden dus netwerk niet nodig. Hebben zich steeds verzet tegen het uitbreiden van het netwerk – leefwereld. Ze zijn geen gesprekspartner wat dit thema betreft. (B)
- Ouder geeft geen toestemming om een eigen netwerk uit te bouwen : contact met het gezin/familie in de eigen cultuur of een breuk. Juist het té dwingende netwerk van de eigen familie en context maakt dat er een opname is in verblijf:

de jongere wil een leven waar ze zelf meer richting aan kan geven, maar krijgt hiervoor geen mandaat.(Den C)

- Tante verbiedt contact met zussen omwille van de communicatiemoeilijkheden en (gebrek aan) loyaliteit naar familie. (C)
- Het gezin leeft geïsoleerd, heeft heel weinig context. De ouders hebben geen vrienden en geen familie waar ze contact mee hebben. De jongere heeft dus geen familiaal netwerk via het gezin. Ooit was er een familiaal netwerk dat heeft afgehaakt omdat het naar hun aanvoelen zinloos was te investeren in dit gezin.(F en B)

1.3 Factoren mbt migratieachtergrond

Er zijn vier jongeren (van de zeven trajecten in het innovatief project) met een migratieachtergrond. We zijn in deze trajecten op een vergelijkbare manier te werk gegaan als bij de andere jongeren.

We stelden echter vast dat we niet altijd goed begrepen hoe naar 'netwerken' gekeken wordt vanuit andere culturen en of onze werkwijze eerder belemmerend dan stimulerend werkte.

Op basis van deze ervaringen, zijn er 2 supervisies doorgegaan met OTA Vlaams Brabant-Brussel. Deze besprekingen hebben ons duidelijk gemaakt dat betekenissen van netwerk zeer verschillend zijn naargelang de migratie-achtergrond.

We legden in de supervisie met het OTA team o.a. volgende vragen voor:

- Hoe komt het dat deze ouders ervan overtuigd zijn een groot netwerk te hebben terwijl ze in onze ogen op weinig mensen echt kunnen rekenen?
Onze visie op netwerk is erg 'westers'. Wij stellen ons immers de vraag: er is netwerk, maar zijn dat dan steunfiguren of duurzame relaties?.
- Hoe veilig is het netwerk? Het gaat over andere normen en waarden, vb. veel kinderen alleen thuis laten... is voor ons geen veilige situatie, maar in de familie met Afrikaanse achtergrond wordt probleem hier niet van ingezien... 'een dertienjarige kan toch verantwoordelijk zijn voor 4 andere jonge kinderen?'
- Weten we voldoende over cultuur? Hoe kunnen we met ouders werken om hun en onze kijk te verbreden?
- Hoe zinvol zijn netwerken? Wat betekent het?
- Welke invloed heeft religie/gemeenschappen in kader van netwerken?
- Welke rollen zijn er in familieverbanden?

Maar niet alleen de betekenis van netwerken werd bevraagd, ook onze begeleidingsinstrumenten werden onder de loep genomen:

- Welke vragen stel je als je een genogram gebruikt?
- Hoe begrijpelijk is dit en welke symbolen gebruik je?
- Hoe kijkt een Afrikaanse moeder naar een kruisteken als symbool van een overleden persoon?

1.3.1 *De jongere met Angolese achtergrond en familie (Z)*

Het is een zeer groot familieverband. De relatie (bv. broer, tante, nonkel, neef, ...) lijkt te veranderen naargelang de rol die betrokkenen opnemen. Het is moeilijk om een overzicht te hebben, fluctueert permanent.

Vaak is er verwarrende informatie over de familie. Voor de jongere is het erg moeilijk om er inzicht in te verwerven. Dit wordt versterkt door het feit dat de jongere reeds het grootste deel van haar leven in Westerse gezinnen of verblijfsthuisen verblijft, waardoor ze slechts met periodes binnen deze Angolese levenssfeer leeft. Sinds het actiever contact hebben met haar Angolese familie, wordt het contrast tussen wat de familie acht als 'normaal' en wat zij binnen de Westerse cultuur heeft leren kennen, groter.

1.3.2 *De jongere met Marokkaanse achtergrond en familie (D)*

Bij 'D' stooten we vooral op het feit dat de mama een Marokkaanse dochter wil. 'D' zelf wil haar Marokkaanse identiteit niet opgeven, maar voelt zich ook Belgisch en wenst opener te leven. Ze zou graag tussen deze twee culturen leven in plaats van geplaatst te worden in één van de twee. Het cultuurconflict (inbegrepen loyaleiteit) staat het opbouwen van een netwerk in de weg: wat een goed contact lijkt voor de één, is dit in het geheel niet voor de ander.

1.3.3 *De jongere met Congolese achtergrond en familie (C)*

De jongere is in Congo geboren en was snel wees. Ze is opgevangen door familie (oom) die naar België komt. Enkele jaren later kiest dit gezin ervoor om naar Londen te verhuizen. De jongere kiest om in België te blijven, ondanks haar verhuizende familie en verblijft bij opa. Dit loopt mis omdat de jongere begint aan te geven dat het niet altijd veilig is bij hem thuis, maar ook negatief begint te vertellen over haar opvoeding bij haar oom thuis. Voor de familie is het zeer belangrijk dat niemand hun eigen familie in diskrediet brengt (door bv. het bespreken van negatieve ervaringen). Dit brengt een breuk teweeg met de familie en op dat moment verdwijnt (al dan niet voorlopig) het familiale netwerk.

1.3.4 *De jongere met precair statuut (E en Z)*

Ouders zonder verblijfsvergunning staan blijkbaar erg onderaan de hiërarchische ladder in de migrantengemeenschappen. Zij zijn sterk afhankelijk van de goodwill van wie hier wel legaal is en staan voortdurend onder druk om tegenprestaties te leveren in ruil voor hun overlevingskansen hier.

1.4 Factoren in de grootstedelijke context

- Geen specifieke illustraties

1.5 Factoren in de organisatorische context van 'De Plan-aid'

Een 'verblijfsmodule' bemoeilijkt soms netwerkuitbreiding.

- Er is onvoldoende personeel om te taxiën van en naar netwerkcontacten, enzen vrijwilligers in Brussel is een ander issue.... Zo is het niet evident om in een grootstad jonge kinderen alleen naar de jeugdbeweging te laten gaan: er is heel wat werk bij komen kijken om vervoer te vinden.'Z'
- De personeelsbezetting én de infrastructuur brengen mee dat er niet altijd ruimte is om bv. vriendjes van school te laten spelen in het huis. Een vol huis met 11 kinderen waarvan een of twee behoorlijke gedragsmoeilijkheden hebben kan er met dezelfde man-kracht niet zomaar twee vriendinnetjes bij nemen. Soms lukt dit wel als er bv twee gasten op bosklassen zijn. Het is belangrijk om alert te blijven om dan van dergelijke mogelijkheden gebruik te maken.(F)
- Vriendjes uitnodigen op verjaardagsfeestjes gebeurt slechts beperkt waardoor bv. het uitgenodigd worden vice versa in het gedrang komt...

1.6 Factoren bij de methodiek 'netwerkkarta'

We kozen ervoor bij al deze jongeren aan de slag te gaan met de netwerkkarta. Hierdoor gingen we voorbij aan het principe om je hulpverleningsmethodiek aan te passen aan het kind/de jongere/het gezin dat voor je zit. Om deze reden stootten we dan ook op enkele beperkingen/bedenkingen met betrekking tot deze methodiek.

- Voor sommige kinderen/jongeren was dit te abstract. Het was belangrijk, vooral bij jongere kinderen, om de netwerkkarta visueel voor te stellen (bv. met poppetjes werken).(F en E)
- Er zijn kinderen/jongeren die niet goed functioneren in zeer sterk gestuurde gesprekken. Het is voor hen soms gemakkelijker om hierover gewoon in gesprek te gaan en het als begeleider nadien zelf in de netwerkkarta te plaatsen. Hierdoor gaat echter een deel van de interpretatie van de begeleider de netwerkkarta beïnvloeden.(B)
- Sommige kinderen/jongeren wilden er snel vanaf zijn. In deze gevallen kwamen er in het begin wel wat mensen naar voor, maar kwam er nadien 'nu weet ik niemand meer'. Het is moeilijk vast te stellen of het in zulke gevallen dan gaat over 'een zeer klein netwerk' of 'ik heb geen zin meer, dus zal maar geen namen meer noemen'.
- Deze methodiek is een zeer westers geïnspireerde methodiek waarbij het belang van een breed, stabiel netwerk centraal staat. We merken dat dit soms botst met andere culturen (bv. veel binnenshuis houden, een wildvreemde je kind laten oppikken aan het verblijfscentrum (bv. een vriend van iemand binnen de kerkgemeenschap) vanuit het idee 'ik weet wie het is, dus het is veilig voor mijn kind', ...)(Z en E)
- ...

Overzicht van de acties van de afdeling 'De Plan-aid'

1. Stuurgroep Netwerkproject

Samenstelling :

- Kerngroep :
 - Hanne van Broeckhoven, begeleider
 - Sofie Jacobi, begeleider
 - Bieke vander Cruys, Coördinator HV
 - Hilde Deen, Hulpverleningscoach van de afdeling
- Betrokken begeleiders bij de casussen van leefgroep Laken en leefgroep Molenbeek
- Indien mogelijk : aangevuld met
 - An Sprangers, Directeur HVBeleid
 - Hilde Geudens, Beleidsmedewerker

Opzet :

- bespreken van netwerken van jongeren met het opzet deze te actief en structureel te verruimen
- actief concrete acties uitzetten

Overlegmomenten, met verslaggeving

- 19 mei van 13u00 – 15u00
- 13 juni van 14u00 – 16u00
- 14 juli van 9u30 -12u30
- 23 juli van 10u00 – 12u00 en 12u30-15u00
- 24 juli van 9u30-12u00
- 19 aug van 14u30 tot 17u00
- 27 aug om 9u30 tot 12u00
- 27 oktober van 13u00 tot 15u30
- 5 november van 13u00 tot 15u00

2. Besprekingen van de netwerkkaarten met de jongeren

2.1. Sofie Jacobi met Z

datum	duur
21/5	1,5u

2.2. Wim Rymenams met C

datum	duur
	1,5u

2.3. Hanne met D

datum	duur
-------	------

5/8	1u
10/9	1u
16/10	1u
12/11	1u

2.4. Sophie met B

datum	duur
14/5	1,5u
2/7	1

2.5. Jakobjan met E

datum	duur
24/4	1,5u

2.6. Tatjana met F

datum	duur
21/5	1,5u

2.7. Lore met C

datum	duur
	1,5u

3. Overzicht interviews van begeleiders mbt ervaringen netwerkbespreking en –ontwikkeling, met verslaggeving

Elke betrokken begeleider werd geïnterviewd op basis van een schema door Vinciane van Poeyer, collega begeleider van leefgroep Molenbeek en ad interim Hulpverleningscoach

03 juli 2014	van 10u00 tot 12u00	Hanne Van Broeckhoven
03 juli 2014	van 10u00 -12u00	Tatjana Vanheffen
08 juli 2014	van 10u00 – 12u00	Wim Rymenams
15 juli 2014	van 10u00-12u00	Sophie Jacobi
15 juli 2014	van 12u30- 13u30	Sophie Jacobi

4. Bespreking op de staf

23 april 2014
24 oktober 2014

5. Ploegendag

Op de ploegendag van 6 juni 2014 werden enkele methodieken om aan de slag te gaan met netwerken aangeboden. via een doorschuifstelsel konden alle personeelsleden kennismaken met deze methodieken.

6. teambesprekingen nav het project

bespreking aanpak netwerkproject op team Laken en team Molenbeek op 22 april 2014 en 15 mei 2014

7. Overleg relevante andere organisaties/personen met verslaggeving

20-06-2014	van 14u00 tot 16u00	Overleg Scouts en Gidsen
Vlaanderen, stadswerkers in Brussel
In kader van uitbreidingen netwerk
27-06-2014	van 09u30 tot 11u30	Overleg met de dienst Pleegzorg in het kader
van de uitbreiding van het netwerk voor jongeren
via logeergezinnen
22-08-2014	van 9u30 tot 12u	Overleg met OTA Vlaams Brabant - Brussel
Inkader van cultuursensitief werken met
netwerken

Overzicht van de acties van 'Tonuso-Centrum voor jeugdhulp'
--

1. Bijeenkomsten Werkgroep Netwerkproject van 'Tonuso-Centrum voor jeugdhulp'

Samenstelling

- Bieke vander Cruys, Coördinator HV
- Hilde Deen, Hulpverleningscoach van de afdeling
- An Sprangers, Directeur HVBeleid
- Hilde Geudens, Beleidsmedewerker

Opzet

- Ontwikkeling en opvolging van het project

Overlegmomenten met verslaggeving

- 04 maart 9u00-11u00
- 19 mei 13u00-15u00
- 15 sept 14u00-16u00
- 05 nov 13u00-15u00

Bijlage 3: Amber vzw

Contextgericht werken binnen vzw Amber: visie en vertaling naar praktijk

het exploreren en activeren van het persoonlijk en professioneel netwerk op maat van elke cliënt

Contextgericht werken is reeds lang één van de belangrijkste pijlers is binnen de visie van vzw Amber.

De **missie** van vzw Amber is het vergroten van de ontplooiingskansen van kinderen, jongeren en gezinnen in problematische leef-en opvoedingssituaties door het bieden van kwaliteitsvolle mobiele begeleidingen in de context van de cliënt.

Deze missie vertalen we op vzw Amber specifiek in onderstaande **visie** (strategische lijnen om missie te volbrengen) inzake hulpverlening:

1. Krachtgericht en vraaggericht werken
2. Contextgericht werken
3. Expertise verwerven (methodische verdieping), innovatie en differentiatie van mobiele modules
4. Blijvende kritische reflectie op ons hulpverleningsaanbod

Binnen het contextgericht werken stelden we ons als **strategische doelstelling** voor de komende jaren: het exploreren en activeren van het persoonlijk en professioneel netwerk op maat van elke cliënt, met als doel dat verandering ondersteund en vastgehouden wordt.

1. Specificiëring van de visie 'contextgericht werken' i.f.v. het strategisch doel 'exploreren en activeren van het persoonlijk en professioneel netwerk op maat van elke cliënt'

1.1. Exploreren en activeren van het persoonlijk en professioneel netwerk

Van bij de start van vzw Amber benaderen we problemen en vragen van de jongere of het gezin vanuit hun context. We gaan op zoek naar de betekenis ervan binnen hun totale context. Vanuit deze visie is het handelen van de begeleider vooral gericht op het begeleiden van het totale functioneren van de context.

De laatste jaren hebben we binnen vzw Amber vzw de blik verruimd van de nabije context (gezin, belangrijkste familieleden of vrienden) naar het bredere netwerk. Daarbij denken we zowel aan het persoonlijk netwerk van de cliënt (familie, vrienden, kennissen, buurt,...) als aan het professionele netwerk (alle betrokken diensten en hulpverleners).

Een volgende stap was de keuze om dit thema verder uit te werken binnen het innovatief project in het kader van EMK. Dit gaf ons de kans om verder uit te zoeken hoe we het bredere netwerk meer in beeld kunnen krijgen en ook actief betrekken bij de begeleidingsdoelen.

Dit doen we vanuit het geloof dat in elk netwerk **protectieve factoren** aanwezig zijn, naast mogelijke risicofactoren. Daarnaast baseren we ons op onderzoek dat concludeert dat de aanwezigheid van een netwerk van mensen rondom ons, de **belangrijkste bepalende factor is van onze levenskwaliteit**. We richten dus niet enkel onze aandacht op het netwerk om begeleidingsdoelen te realiseren, maar zeker ook om de algemene levenskwaliteit van onze jongeren en gezinnen te vergroten. Onze missie is immers het vergroten van de ontplooiingskansen van kinderen, jongeren en gezinnen in problematische leef-en opvoedingssituaties.

Dit alles vinden we des te belangrijker omdat we werken met **kwetsbare gezinnen en jongeren**, waar een ondersteunend persoonlijk netwerk ook na het beëindigen van de hulpverlening een grote meerwaarde kan betekenen in hun verdere leven. Een vitaal persoonlijk netwerk maakt dat de cliënt onafhankelijker van de professionele hulpverlener kan functioneren, wat meer mogelijkheden geeft voor een duurzame verbetering van de situatie op lange termijn.

We houden hierbij wel altijd in gedachten dat 'zorg de cadeau is van verbinding tussen mensen', wat betekent dat het **mee opnemen van zorg maar mogelijk is als mensen zich echt betrokken voelen op elkaar**. Als banden tussen mensen niet goed zitten, kan je niet gaan zoeken hoe zorg kan gedeeld worden. Daarom willen we in onze begeleidingen expliciet werken aan het opnieuw mogelijk maken van deze verbinding tussen cliënten en hun persoonlijk netwerk. We verliezen hierbij niet uit het oog dat dit soms een werk is dat veel tijd nodig heeft. Onze rol situeert zich op het continuüm tussen de cliënt af en toe bewust maken van zijn nood aan verbinding en het ondernemen van concrete acties met de cliënt om verbindingen te herstellen.

Bij de kennismaking en **voorstelling van onze werking** vermelden we dus altijd expliciet dat we in de begeleiding altijd aandacht zullen hebben voor het netwerk rondom de cliënt, omdat

- we ervan uitgaan dat er in dat netwerk krachten aanwezig zijn die mogelijks het gezin kunnen helpen bij hun vragen nu,
- we geloven dat een steunend netwerk rond zich voor alle mensen erg belangrijk is om een gelukkig leven te leiden,
- het persoonlijk netwerk ook nog steun kan blijven bieden op lange termijn, ook nadat de hulpverlening al lang beëindigd is.

1.2. Op maat van de cliënt

We werken op maat van de cliënt door enerzijds binnen elke module te differentiëren in de manier van werken met netwerk, en anderzijds binnen elke begeleiding vraaggericht te werken rond het thema netwerk.

1.2.1. *Differentiatie tussen modules*

Binnen vzw Amber bieden we twee werkvormen aan, CB en CBAW. Binnen beide werkvormen onderscheiden we nog verschillende modules. Voor CB is dit de contextbegeleiding laagintensief ('CB25'), de breedsporige contextbegeleiding en de kortdurende intensieve contextbegeleiding ('CBi'). Voor CBAW is dit de reguliere CBAW en CBAW-40, een kortdurende module die vooral inzet op loslaten in verbondenheid.

We kiezen er voor om binnen elke module het thema netwerk actief binnen te brengen.

Wel krijgt het exploreren en activeren van het netwerk een andere invulling binnen de verschillende modules. Dit hangt samen met de doelgroep en de doelstelling van de module.

In de **module CBi** doorlopen we standaard een aantal fasen van het exploreren tot het uitbreiden en inzetten i.f.v. doelen van het netwerk (zie het stroomdiagram verder in deze tekst).

Deze module bevindt zich achter de Intersectorale Toegangspoort binnen het aanbod van Integrale Jeugdhulpverlening. Doelstelling van de module is het installeren van een ondersteunend netwerk bij een doelgroep van gezinnen met ernstige problemen of beperkingen op verschillende domeinen (psychische problemen, relationele problemen, verstandelijke beperking, ontwikkelingsachterstand,...). Bij de indicatiestelling door de Intersectorale Toegangspoort wordt nagegaan of het gezin bereid is hun netwerk te verkennen en in te schakelen in functie van hun doelen in de begeleiding.

Dit betekent dat we in principe bij de start van de begeleiding een mandaat hebben om netwerk te exploreren en kunnen starten met het doorlopen van het stroomdiagram. Toch blijven we aan het begin van elke nieuwe fase in netwerkontwikkeling aandacht besteden aan de mogelijke winst die de cliënt ziet.

In de **modules CB, CBAW en CBAW-40** engageren we ons minimaal om actief te werken aan het verwerven van een mandaat. Eenmaal we dit verworven hebben, starten we met het doorlopen van het stroomdiagram. Ook hier bekijken we na elke fase opnieuw of we nog mandaat hebben om naar een volgende fase over te gaan.

In CBAW-40 is er altijd minimaal één netwerklid dat zich geëngageerd heeft om heeft om de jongere 'in verbondenheid los te laten', waardoor er in de begeleiding gewerkt kan worden rond deze verbinding. Dit betekent echter niet dat we automatisch ook een mandaat hebben om netwerk te exploreren. Vandaar starten we in CBAW-40 op dezelfde manier als in CBAW en CB.

De **module CB25** richt zich op gezinnen met duidelijke doelen m.b.t. opvoeding voor de begeleiding, die bovendien beschikken over voldoende krachten om hier binnen de begeleiding zelf mee aan de slag te gaan. Daarom gaan we in deze begeleidingen niet actief werken aan het verwerven van een mandaat om het netwerk te mogen exploreren. We gaan er van uit dat deze gezinnen in staat zijn om zelf hun netwerk in te zetten waar ze dit nodig vinden. Wel bevragen we of en op welke manier ze de steun uit hun netwerk ook kunnen inzetten i.f.v. hun opvoedingsdoelen. Als hieruit een vraag van het gezin i.v.m. exploreren, inzetten i.f.v. doelen of uitbreiden van het netwerk voortvloeit, nemen we deze uiteraard op.

1.2.2. Vraaggericht werken binnen elke begeleiding

Binnen het exploreren en activeren van het netwerk willen we **ook kracht- en vraaggericht werken**, een andere belangrijke pijler van de visie van vzw Amber.

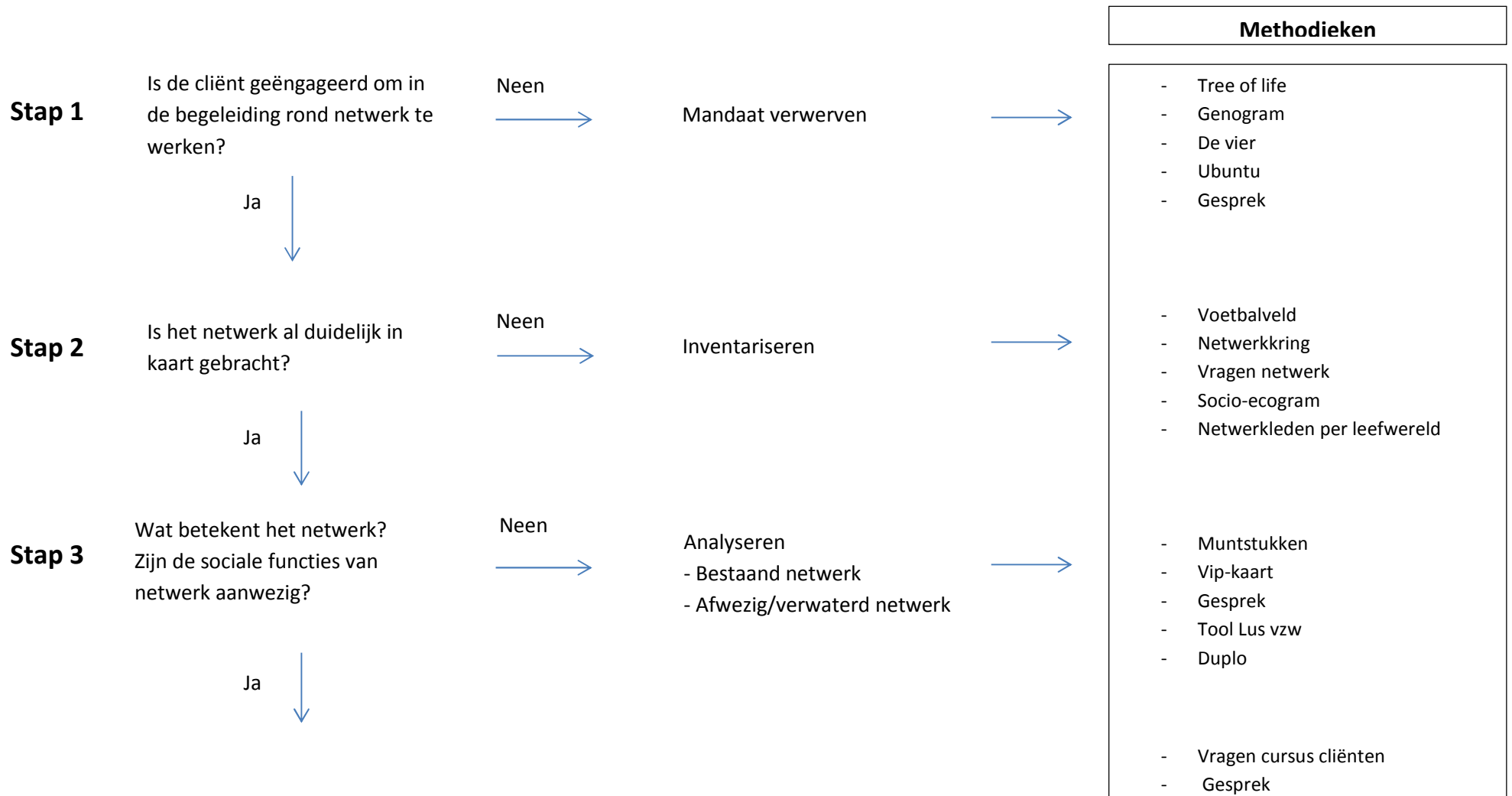
We geloven dat er in ook in het netwerk van elke jongere of gezin krachten aanwezig zijn, ook in de problematische leef- en/of opvoedingssituatie. Krachtgericht werken betekent voor ons dat we de krachten van het netwerk expliciet naar boven halen en mensen aanmoedigen om deze actief aan te spreken om hun situatie te verbeteren.

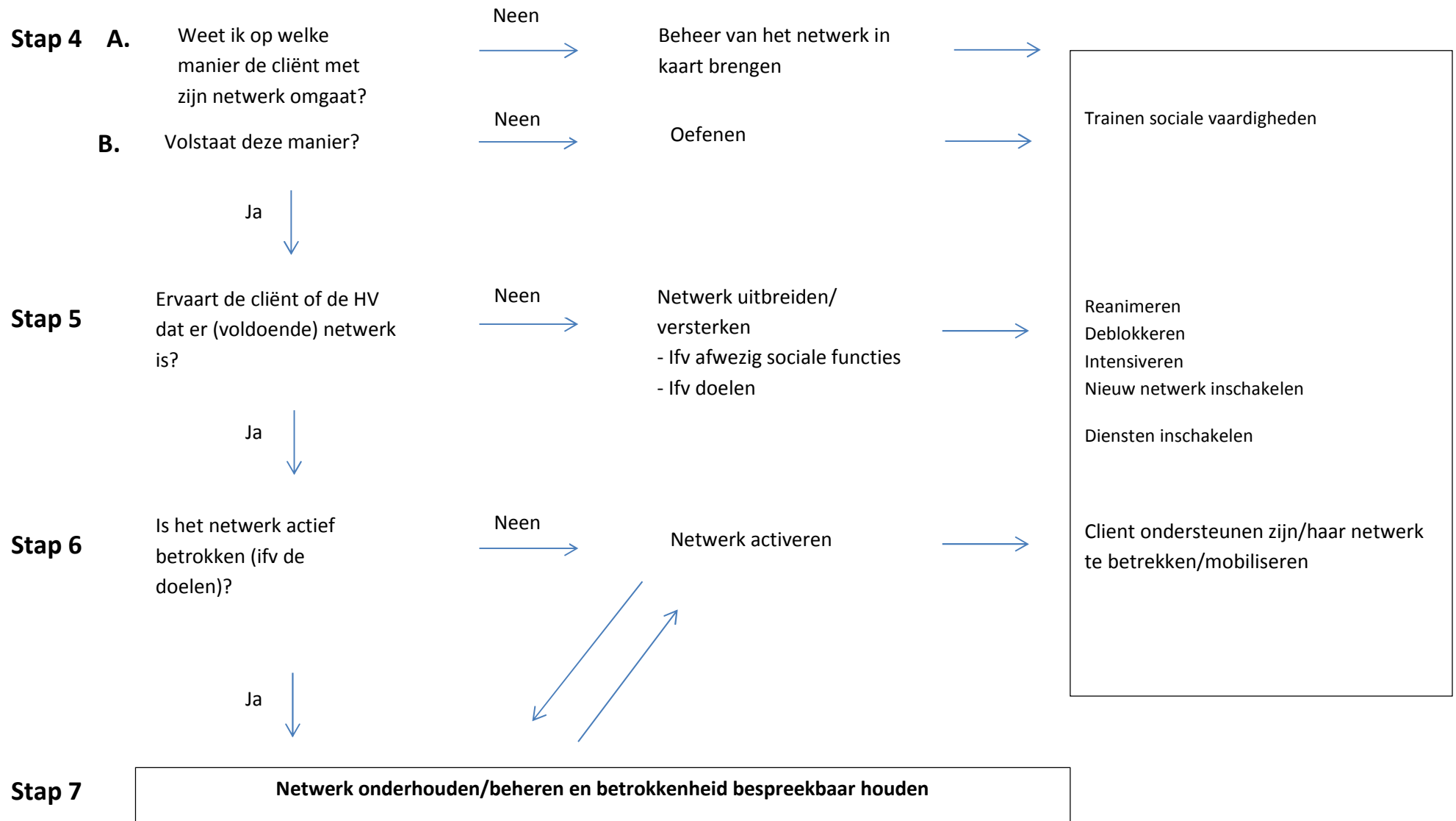
Vraaggericht werken betekent voor ons dat we de regie van het hulpverleningsproces bij de cliënt laten: hij bepaalt aan welke doelen hij wil werken in de begeleiding. Ook indien er doelen vanuit de maatschappij in de begeleiding worden ingebracht, zoeken we wat de cliënt hier zelf mee wil. Dit geldt ook voor het werken met het netwerk. We vertrekken vanuit ons geloof in het belang van een netwerk, maar gaan in de eerste plaats er op inzetten dat de cliënt de winst hiervan voor zichzelf inziet. Alleen op het moment dat de cliënt geëngageerd is om met zijn netwerk aan de slag te gaan, gaan we verdere actie ondernemen. Een **eerste stap is dus altijd het verwerven van een mandaat** om met het netwerk aan de slag te gaan. Eenmaal we dit mandaat gekregen hebben, willen we dit vasthouden en aanklampend werken.

2. Implementatie van deze visie

Op basis van bovenstaande visie onderscheiden we verschillende fasen in het werken met netwerk. Deze geven we weer in een stroomdiagram.

Stroomdiagram: Werken met het netwerk

In de volgende alinea's lichten we de verschillende fasen kort toe.

Vanaf het begin van de begeleiding werken we actief aan het **verwerven van een mandaat** om het netwerk van de cliënt ter sprake te mogen brengen. We kiezen er voor om bij de kennismaking en voorstelling van onze werking expliciet te vermelden dat we in de begeleiding altijd aandacht zullen hebben voor het netwerk rondom de cliënt, vanuit onze overtuiging van het belang hiervan.

Bij het vervolg van de begeleiding is het verwerven van een mandaat voor ons sterk verweven met het opbouwen van een samenwerkings- en vertrouwensrelatie met de cliënt. In de startfase is onze focus het opbouwen van deze relatie waarbinnen het mogelijk wordt om over netwerk te praten.

We zijn er ons hierbij van bewust dat het mogen praten over het netwerk van mensen geen evidentie is. Wie we rond ons hebben staan en welke ervaringen we hiermee hebben raakt aan de kern van ons bestaan. Bovendien hebben onze cliënten vaak kwetsuren opgelopen in hun relaties met anderen, wat netwerk nog meer een niet evident onderwerp maakt. We nemen dus onze tijd om eerst vertrouwen op te bouwen en volgen hierin het tempo van de cliënt. Waar mogelijk proberen we reeds in de startfase het thema ter sprake te brengen. Indien we merken dat dit te snel is, blijven we doorheen de hele begeleiding actief zoeken naar aanknopingspunten om het netwerk ter sprake te brengen.

Het inzetten op het verwerven van mandaat is voor ons dus een zeer actief gebeuren. Vanuit onze overtuiging van het belang van een netwerk, blijven we zoeken naar ingangspoorten om het thema ter sprake te brengen. Dit alles vraagt een voortdurende evenwichtsoefening van de begeleider tussen het volgen van het tempo van de cliënt en het blijvend activeren van het belang van netwerk.

Op het moment dat we het mandaat verworven hebben om het netwerk te mogen exploreren, zetten we actief methodieken in om het netwerk te **inventariseren**, te **analyseren** en staan we stil bij hoe de cliënt zijn netwerk **beheert**/zou kunnen beheren. Dit zijn afzonderlijke fasen waarvoor ook weer telkens een mandaat dient verworven te worden. Het is mogelijk dat het in een bepaalde begeleiding voldoende is om het netwerk te exploreren, maar dat het niet per se actief betrokken moet worden in de begeleiding.

Doorheen deze exploratie kan duidelijk worden dat de cliënt en/of hulpverlener de nood ervaart om het netwerk **uit te breiden**. Indien we een mandaat voor uitbreiding verwerven, zetten we een aantal methodieken in om hier samen met de cliënt aan te werken.

Doorheen deze exploratie en/of uitbreiding kan duidelijk worden dat de cliënt zijn netwerk wil **inzetten in functie van zijn begeleidingsdoelen**. Op dat moment gaan we met de cliënt kijken op welke manier hij zijn netwerk wil inschakelen, wat hij hier nog voor nodig heeft,...

Meestal zullen deze fasen chronologisch doorlopen worden. Zo is het zeker belangrijk dat de begeleider eerst een mandaat verwerft vooraleer hij start met inventariseren van het netwerk. Ook is het noodzakelijk om voldoende aandacht te geven aan de fasen van analyse en in kaart brengen van beheer van het netwerk. Deze worden immers gemakkelijk overgeslagen, terwijl het essentieel is om voldoende stil te staan bij de vraag wat het netwerk betekent voor de cliënt en hoe hij het op langere termijn onderhoudt. Als we te snel over willen gaan van inventarisatie naar uitbreiding, missen we kansen om een duurzaam vitaal netwerk op te bouwen.

Het is echter niet altijd noodzakelijk of aangewezen om de chronologie van deze fasen te respecteren. Zo zal het in situaties van onveiligheid soms nodig zijn om, na het verwerven van een mandaat en inventarisatie, onmiddellijk het bestaande netwerk in te schakelen i.f.v. veiligheidsdoelen. Een uitgebreide analyse en bespreking van het beheer van het netwerk wordt dan tijdelijk opgeschort tot er voldoende veiligheid geïnstalleerd is. Algemeen willen we de toepassing van het werken met netwerk in situaties van onveiligheid nog verder uitwerken in de komende tijd.

Het verwerven van een mandaat komt terug aan het begin van elke fase. Voor elke fase is het belangrijk dat de cliënt de meerwaarde ziet van de inhoud ervan. Dit is zeker het geval indien er gedacht wordt aan uitbreiding van het netwerk.

Niet alle fasen moeten altijd doorlopen worden. Zo zal het niet altijd nodig zijn om netwerk uit te breiden.

